

Supilinna Tirin

Mai 2021

Nr 19

lk 8: Parim maja 2021 selgunud! • lk 9 Supilinna äri: Saiasahwer • lk 14 Tere tulemast, uued naabrid! • lk 21 Mart Jüssi skvottimisest

Supilinn on linnaruumi mõttes omapärane koht, sest siin pole klassikalist keskust. Pole välikohvikutest palistatud keskväljakut, pole ajaloolist turuhoonet, raudteejaama, kirikuesist platsi. Selge dominandi puudumisel on keskus seal, kuhu inimesed eelistavad koguneda. Meil on selleks kiigep plats.

Külakiigel on Eesti kultuuris kandev roll. Külakiiged olid Eestis olemas juba XVIII sajandil. Hiitest on leitud ka palju vanemaid puujuppide jäänuiseid, kuid arheoloogidel pole kindlaid tõendeid, kas tegu on kiige tugitaladega või mitte.

Eestis on kiikumise komme olnud seotud aastaaegade vahetumisega ning kevadine kiikumine on sümboliseerinud võitu talve üle. Supilinna eelmise külakiige

lugu näitab, et kiik on käigus olnud nii sooja suvel kui ka külma talveilmaga, kellaajast sõltumata. Eelmise külakiige püstitasid supilinnased Supilinna päevade platsile Emajõe äärde kaheksa aastat tagasi. Tihedas kasutuses oleva puitkonstruktsiooni elu polegi meie kliimas pikk ja nii tuli pehkima hakanud detailide tõttu eelmine kiik 2020. a suvel seisma jätta. Kiige puudumine andis kiiresti tunda ja kurb oli vaadata kiigep platsile kogunevaid nõutuid lapsi ja noori, kes neile olulisest koosolemise võimalusest ilma olid jäänud.

Supilinna Selts võttis linnaosa kiige taastamise oma südameasjaks. Kuna kiige rajamiseks vajaminevat umbes 2500 eurot seltsi kontol polnud, korraldasime annetuste korjamise kampaania. Meeldiva üllatusena saime vajamineva summa 60 lahke annetaja toel juba paari nädalaga kokku. Kiige rajamisele öla alla pannud toetajate nimekiri on „Tirina“ tagakaanel. Suur tänu teile! Eraldi tänu väärrib Tarmo Lillo,

meister, kes on ehitanud nii eelmise kui ka uue kiige. Vastne kiik sai rahehoogusid ja külma trotsinud tosin kohaliku kahepäevase tööna püsti 24.–25. aprilli nädalavahetusel – ajal, mil algselt oli plaanis pidada Supilinna päevi. Talgute käigus meisterdati ülemöödunud aastal kiigep platsile istutatud murelite juurde ka kolm taimekasti, kus hakkavad võrsuma köögiviljad.

Uue kiige püstitamine võiks olla avalöögi kiigep platsi laiemale mõtestamisele. Juba lähikuudel avatakse sealsamas Tartu rattaringluse suur rendirataste parkla. Loodetavasti valmivad kiigep platsi kõrval varem või hiljem Marja tänava jalakäijate sild ja Supilinna algkool-lasteaed. Kutsun üles alustama mõttetalguid, et saada paberile terviklahendus, mõeldes ka puudele-põõsastele, pargipinkidele ja teistele võimalikele atraktsioonidele sel Supilinna rahvast ühendaval platsil.

PEEP MARDISTE, Supilinna Seltsi juht

Pool Oa tänavat ehitatakse uuesti

Tekst ja foto MART HIOB

Oa tänav on Supilinna üks peamistest liikumisteedest. Tänav dokumenteeritud ajalugu ulatub tagasi vähemalt 18. sajandisse, mil see oli juurdepääs luha peal asunud karja- ja heinamaadele.

Algsest lõppes tee kurviga tänase Oa tn 22 maja taga, mille asukoht ongi määratud kunagise tee kulgemisega. Praegune maja ise on küll hilisem, kuid tõenäoliselt ehitatud vana maja kohale.

Pärast Supilinna esimese planeeringu koostamist 19. sajandi esimesel kümnendil pikendati Oa tänavat järk-järgult planeeringus näidatud sirge koridorina. Majad kerkisid uue tänav äärde siiski vaevast – veel sada aastat tagasi ulatusid hoonestatud krundid ainult Kartuli tänavani. 1920ndatest on järjepidevalt lisandunud uusi maju, millest valdava osa moodustavad elamud. 2020. aastal tabas Oa tänavat aga ehitusbuum – tänav lõpuossa, Meloni ja Piiri tänav kanti on viimase aastaga kerkinud üle kümne uue korterelamu.

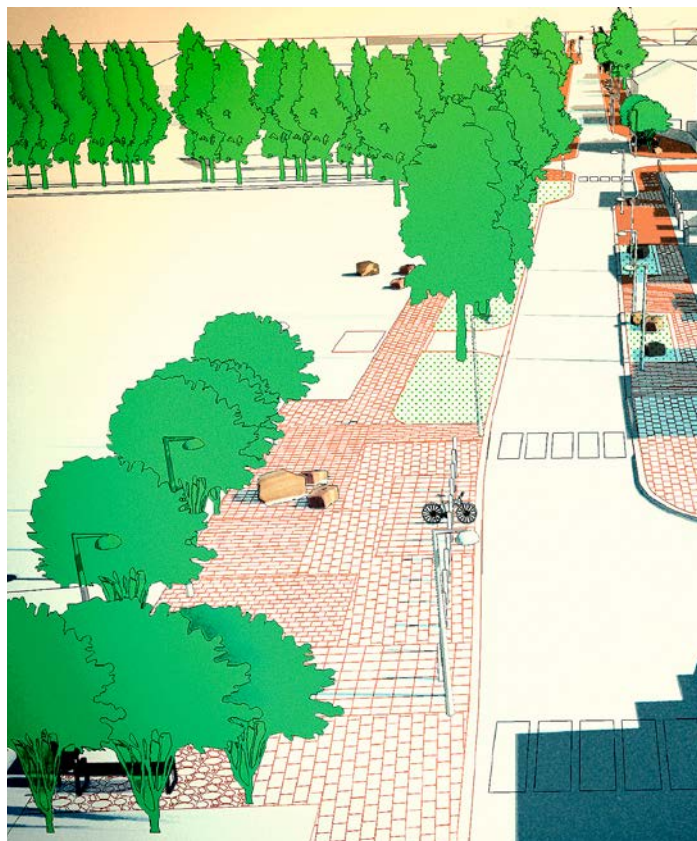
Oa tänavat on planeeringutes ja projektides enamasti käsitletud kui vaikset elurajooni. 1963. aasta generaalplaanis aga kavandati Oa tänav pikendusele sild, mistõttu ka tänav ise sooviti ümber ehitada magistraaliks. Idee Oa tänav magistraaliks on nii 1990ndatel kui ka hiljem järjepidevalt esile kerkinud. Veel 2005. aastal Tinter Projektis koostatud kava nägi ette võimalikult laia asfalteeritud sirget sõiduteed koos kitsaste kõnniteedega kahel pool. 2016. aastal Keskkonnaprojektis koostatud projektis oli sõidutee laiust küll kahandatud, kuid muid liiklust rahustavaid meetmeid ei olnud kavas.

Tänav saab uue ilme

Elanike ja seltsi taganttõukamisel otsustas linn 2017. aastal keskkonnateadlikuma lähenemise kasuks. Uue plaanilahenduse, mis sisaldas juba teadlikke võtteid autode sõidukiiruse vähendamiseks ja kergliiklejatele meeldivate tingimuste loomiseks, koostasid Kino Maastikuarhitektid koos teesinisteridega. Praegune projekt, mis hõlmab Oa tänavat Kroonuaia kuni

Oa tänav kujundus →
Marja tänav ristmikul
OÜ Kino Maastikuarhitektidelt.

↓ Oa tänav remonti
ootamas märtsis 2021.

Pärast tänavaremondi valmimist on kavas kesklinna-suunaline bussiliin ja bussipeatus tuua Kartuli tänavalt Marja tänavale.

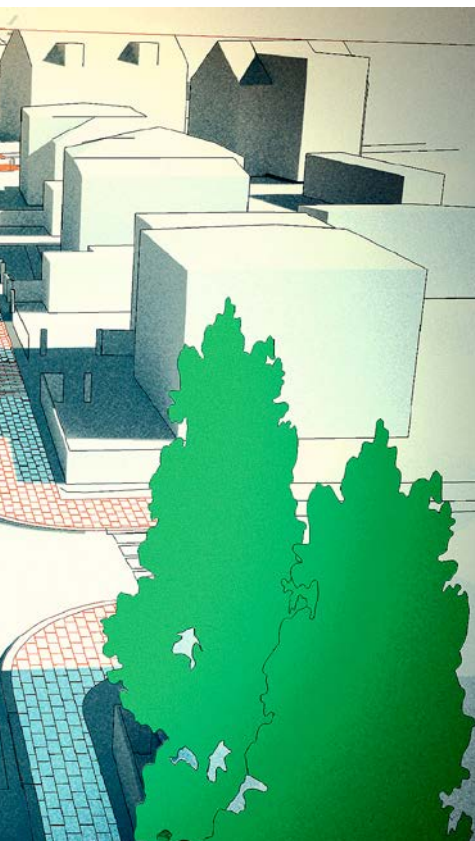
Marjani, on eelmainitud projekti edasiarendus, mille on vormistanud RoadPlan.

Projekt näeb ette võimalikult kitsast bussiliikluseks sobivat asfalkattega sõiduteed, mis tänavakoridoris lookleb, et vähendada ahvatlust liigselt kiirustada. Ühel pool sõiduteed on kitsam betoonkivikattega kõnnitee; jõe pool on laiem asfalkattega kergliiklustee. Lisaks mahub

tänavalõigule ka haljastust, pinke, väikevorme ja kümmekond parkimiskohta. Samuti näeb projekt ette kogumiskonteinerite platsi korrastamise Oa ja Marja tänav ristmikul.

Tänavarekonstrueerimine on alanud sademeveekanaliseerimise uuendamise-ga. Kuna tänav tasapinda ei tohi tõsta, tuleb praegu tänaval olevat pinnast välja kaevata ning asendada vastupidavamataitega. Pärast tänavaremondi valmimist on kavas kesklinna-suunaline bussiliin ja bussipeatus tuua Kartuli tänavalt Marja tänavale. Tööga on alustatud tänav Kroonuaia poolsest otsast ning töö on kavas lõpetada 10. septembriks. Ehitaja on Teearu Grupp, kelle kontaktisik on Priit Oja, telefon 5555 3360 ja vääkpost priit.oja@teearugrupp.ee.

Millal võetakse ette ja uuendatakse ülejäänud Oa tänav, ei ole veel teada.

Mis on hästi ja mis võiks paremini olla? Plussid-miinused 2020

Võib rahul olla või on isegi hästi:

- + Enam kui 2000 eurot annetusi uuele külakiigele supilinlastelt ja sõpradelt
- + Taastati Supilinna külakiik
- + Marja tänavale rajati kõnnitee
- + Kiigepitsile rajati taimekastid
- + Marja tänavale istutati pärnaallee
- + Herne tänav lõpus ja Kartuli-Herne ristis tähistati ülekäigurajad
- + Kõrvitsa tänav sai valgustuse
- + Algas Oa tänav rekonstrueerimine
- + Linn otsustas Supilinna tiigi puhastamiseks projekti koostada
- + Uued majad on meile toonud uusi Supilinnast vaimustuvaid elanikke

Teeb muret, tuleb edasi tegelda või nõuab tähelepanu:

- Kartuli tänav on jalakäijatele jätkuvalt ebaturvaline
- Oa tänav lõpp on jalakäijatele raskesti läbitav
- Marja tänav üks haljasriba ehitati parkimisalaks
- Supilinna päevad jäid ära linnavalitsuse muutunud toetuste korra ja COVID-19 piirangute koostööl
- Marja tänav sillaehitus lükkus edasi
- Algkool-lasteaia asjus pole edasiliikumist

Uus pärnaallee Marja tänaval

Et Supilinn ikka haljendaks, on mõistlik hakata taastama sõiduteede-äärseid alleesid.

Supilinna teatakse roheline linnaosana, kuna siin on teiste Tartu linna- ja jagudega võrreldes üldiselt suuremad aiad olnud. Kohati on endistele aiamaadele aga uusi maju kerkinud ja ka korterelamute juurde rajatud parklad on rohelist vähemaks võtnud.

Supilinna „ülalt alla“ ehk Emajõe risti olevad tänavad on olnud alleedega ääristatud. Nagu allolevalt Marja tänav fotolt näha, on seeallee ilmselt 20. sajandi keskpaigas istutatud. Täna on kahjuks alles vaid üksikud puud. Nii sündis Supilinna Seltsil idee hakata jõudumööda tänaväärseid alleesid taastama.

Hea võimalus tekkis eelmisel aastal, kui linnavalitsus rajas seltsi ettepanekul Marja tänavale sõelmetega kaetud uued kõnniteed. Meie palvel jäeti sõidu- ja

kõnnitee vahele mururiba. Supilinna Selts istutas Herne ja Tähtvere tänav vahelisele lõigule omalt poolt kümme pärna-istikut. Puud on esimese talve üle elanud ja jäävad loodetavasti kasvama. Soovime vanade alleede taastamist jõudumööda jätkata.

PEEP MARDISTE

Marja tänav noored puud 1956. aastal ja 2021. aasta kevadel.

Foto: Helen Hiemaa

Enne ja nüüd: vana rõdu enne remonti (vasakul) ja pärast töö lõpetamist (paremal). Trepil istuvad peremees ja perenaine, Tõnu ja Stella Runnel.

Kuidas me Tähtvere tänava vana maja taastasime

Tekst ja fotod TÕNU RUNNEL

Läinud aastal tegelesin põhjalikult oma Tähtvere 5 kodumaja osalise rekonstrueerimisega. Kuna tegemist on unikaalse, eriliselahendusega, on üsna palju huvi tuntud nii taustaloo kui ehitusprotsessi vastu. Tirina kolleegium andis mulle ülesande lugeda leheveergudele kirja panna.

Kümmekond aastat tagasi tekkis mul võimalus maja allkorrusel ära osta ilusa, aga lootusetult lõmmis verandaga väike korter. Meie maja on üks väheseid endiselt kaasomandis olevaid kortermaju – absurdne õiguslik pundar, mis teeb kõik kogenud ostuhuvilised ettevaatlikuks. Lisaks halvale omandivormile (ja tõenäoliselt väljavaatele, et mõne kaasomaniku tõttu läheb renoveerimine vae-

valiseks) oli omal ajal kuningliku rõduna rajatud veranda osa potentsiaalset pöördumatult kaotanud. Kui Karl Eduard Sööt 1932. aastal selle maja ostis ja rõdust oma mõtiskluspäiga tegi, vaatas see üle suure õunaaia. Täna on see õunapuude asemel kaks kortermaja ja parkimisplatsiks sillutatud õu nende vahel.

Selliste keeruliste õiguslike ja ruumiliste raamide vahele surutuna oli meie majal oht pikemas perspektiivis koos vana rõduga lõplikult laguneda ja muutuda kinnisvarahaidele samasuguseks saagiks nagu juba varem kaotatud õunaaed.

Otsustasin riskida ja korteri sellele vaatamata ära osta – ikkagi Supilinna vanim maja, mida hakati linna toonase piiri taha ehitama otse pärast Tartu suurt 1775. a tulekahju. Maja teises otsas on tollest ajast säilinud mantelkorstna seinad esimesel korrusel ja vundamendimüürid keldris. Muus osas on maja terve hulga etappidena

korduvalt ümber ja suuremaks ehitatud, päriselt tervikuks saamatagi.

Mõni aasta hiljem õnnestus mul soetada ka kolmas korter, mis lõi maja päästmiseks mõistliku väljavaate. Võtsin appi piirkonda hästi tundva arhitekti, kes töötas läbi maja ajaloo ja koostas muinsuskaitse eritingimused. Seejärel kutsusin neis raamides arhitektuurset projekti koostama teise arhitekti. Jõudsime ühise ettekujutuseni,

Võtsin appi piirkonda hästi tundva arhitekti, kes töötas läbi maja ajaloo ja koostas muinsuskaitse eritingimused.

mis võimaldaks maja ajalugu ja mahtu austades rajada 21. sajandisse sobiva kaasaegse elamispinna.

Keerulisem oli alles ees

Ent see ilus plaan näis olevat justkui läikiv nõõp väsinud, katkise mantli küljes. Kogu maja oli räämas ning kaasomandi juriidiline vorm koos mõne omaniku mugava, põhimõttelise vastuseisuga ühistele kulutustele oli veidigi suuremaid ettevõtmisi seni jäigalt tagasi hoidnud.

Mõned asjad oli suudetud ära teha – katuseaugud olid lapitud ja korstnapitsid uuesti laotud, et õnnetus ära hoida. Kõik muu oli lahendamata. Maja tagumine aknarivi oli ühest otsast 30 cm allapoole vajunud ja sein paiguti 20 cm välja pundunud. Lisaks seisis see majaosa maa peal ilma suurema vundamendita, soklimüür oli viltu vajunud ja aknad-uksed selles

Vana maja on muutunud kaasaegseks, avaraks eluhooneks.

Klaasitud rõduaknaid raamistav puitpits annab ruumile muinasjutulise välimuse. Tõnu Runnel (ülal) ja Stella Runnel (alumisel fotol) on rahul, et vana maja on õitsele puhkenud.

suuresti ära kõdunenud. Teatav oht oli kogu aeg üleval – paar allesjäänud peremehta ühisvetsu olid tasahilju lekkides ulatuslikult talasid kahjustanud ning maja elektrisüsteemi oli viimati eeskirjade järgi lapitud 60ndatel.

Viimaseks piisaks karikasse sai 2020. aasta kevade koroonaharjal ühes korteris puhkenud tulekahju. Olin pärast aastatepikkust rahakogumist oma korteri rekonstrueerimistöödega just pihta hakanud ja nüüd oli kontrast meie uuenduse ja ülejäänud maja nutuse seisu vahel eriti terav.

Ta liigub siiski!

Kui miski on viimase piirini katki minevas, võib juhtuda, et võetakse end kokku. Enamik kaasomanikke oli juba mõni kuu varem avaldanud soovi meie kaugküttesüsteemiga liituda. Nüüd mõjusid tulekahju ja ehitus ühtekokku selliselt, et kaasomanike tubli enamik tuli kaasa ideega maja uuele elule aidata – kaasomandi keerukustele vaatamata. Ühiste jõududega sai ootamatult ära tehtud nii uus kütte-, vee- kui ka elektrisüsteem, taastatud majatagune sokkel, selle vundament ja esimese korruse fassaad. Lisaks sellele läksid meie oma järel remonti veel

viis korterit ja suurem osa ühiskoridore ning tekkisid plaanid ka ülejäänud maja kordategemiseks.

Meie majaosa rekonstrueerimise täpsed ulatust ja eelarvet ei saanud kindlalt teada enne kõigi konstruktsioonide avamist. Nii polnud tööle asudes paigas ka lõplik ehitusprojekt. Kui tööd algse ehitusloa põhjal juba suure hooga käisid, valmistasime ette ehitusloa muudatuse, mis laienenud plaanidele ja täpsustunud detailidele naabrite ja linna õnnistust taotles.

Kunagi hiljem ehitatud ärkli ja ümber tõstetud ahjude raskuse all purunenud ja paarikümne sentimeetri jagu ära vajunud talad, lekkinud malmtorude kahjustatud vahelaed, välja vajunud palksein ja meie soov üks kandev sein kaotada ning laetad trepi jaoks läbi lõigata olid põhjuseks, miks konstrueerijatel tuli kõik alates nullist läbi nuputada. Lõpuks sai korralikult läbi arvatud mõõtudega terasest, betoonist ja liimpuidust talade, postide ja vööde toel sajanditeks paika mitte ainult uuesti üles ehitatud veranda, vaid kogu vana majaots.

Vana maja ärkas ellu

Kogu protsessi korrektseks läbiviimiseks sai ehituse kõrval palju pabereid määratud ja ametite lävepakke kulutatud. Katuseakna ja katuserassikese rajamiseks Tartust luba saamata jõudsin välja Tallinna Muinsuskaitseameti kolleegiumi vastuvõtule, kes meie plaane sõbralikult toetas ja meid edasi aitas. Küttesüsteemi mõistlikust kohast majja toomiseks pidime Fortumit veenma ebestandardset lahendust otsima. Selleks, et elektrisüsteeme uuendada, tuli linnal ühe kaasomaniku tähelepanu võitmiseks kohalikus ajalehes sundvalduse seadmise teade avaldada.

See kõik on olnud vaid väike tüütus suure rõõmu taustal, mida on pakunud ühe vahva vana maja elluärkamine ja õidepuhkemine. Mitte lihtsalt üks vana maja, vaid meie endi kodu. Ja nii rõõmu kui pisikesi peavalusid jätkub veel pikalt – maja on suur ja laenu saada omandivormi tõttu pea võimatu. Nii läheb kõige valmimiseni veel aega, aga juba on tunneli lõpus valgust näha. Aitäh, naabrid! Maja tänavapoolne fassaad ning kogu ärklikorrus ja katus tahavad meie tähelepanu juba järgmises etapis.

Loodetavasti annab meie maja lugu inspiratsiooni käised üles käärida mõne teisegi päästmist ootava väärtusliku vana maja omanikele. Korda saanuna annavad vanad majad linnaosale erilise väärtuse, mida uus maja anda ei saa. Eriti veel, kui tihti nähakse uute hoonete rajamisel head arhitektuuri ja ümbruse terviklikku lahendust kuluna, mida eelarves võimalikult kokku tõmmata.

Tirina supiretsept Nõgesesupp Sloveenia moodi

Miks just Sloveeni supp?

Tomaž ja Anni elasid perega Sloveenias, mõned aastad tagasi kolisid aga Eestisse ja otse Supilinna, kus naabrid on kevade tülles märganud neid aias nõgeseid noppimas.

Kevad ongi igati sobilik aeg meelde tuletada, et osa aias kasvavast umbrohus on päris hea söögikraam.

Eks kevadet ja ilusaid ilmu oodatakse ka Sloveenias. Ja kui see lõpuks saabub, on Ljubljana turg täis eri värvi salateid, spinatit ja kõikvõimalikku muud rohelist, sealhulgas müüakse ka võilillelehti ja nõgeseid.

Nõges on teatavasti üks väga tervislik taim, milles on palju rauda, magneesiumi, kaaliumi, vitamiine ja muud kasulikku. Ja just kevaditi on sellest kõigest puudus. Pealegi on kevadel nõgeseained veel mõnusalt pehmed, nii et on põhjust rõõmustada, kui leiad mõne toreda nõgese puhma.

Sloveenias kasutatakse nõgest sarnaselt spinatile, näiteks koos kartuliga kõrvalroana, või lisatakse omletile või klimpidesse. Võib ka lihtsalt küüslauguga oliiviõlis praadida. Kui parasjagu pole piisavalt nõgeseid käepärast, võib osa nendest asendada noorte võilillelehtede või karulauguga.

Nõgesesupp (neljale)

- 4 keskmist kartulit
- 150 g blanšeeritud või värsked pestud nõgeseid
- 1–2 küüslauguküünt
- 50 g võid või oliiviõli
- maitse järgi pipart ja soola (või puljongikuubik)
- 1 dl köögikoort või hapukoort
- 1,5 l vett

Nõgeste blanšeerimine. Lase vesi keema ja pane pestud nõgesed 1–2 minutiks keeva vette. Seejärel võta nõgesed välja, nõruta kergelt ja pane jääkülma

Illustratsioon ja foto: Anni Piits Jamnik

vette. Parem on panna nõgeseid potti vähem ja korrata protsessi mitu korda samas vedelikus. Kui nõgesed on külmades vees täielikult jahtunud, pane need sõelale nõrguma.

Blanšeerimine peaks säilitama nõgeste ilusa värvi ja ka nõgestes peituvad kasulikud ained peaksid nii paremini säilima. Aga selle etapi võib ka vahele jätta, siis peab suppi lihtsalt pisut kauem keetma.

Supi keetmine. Koori kartulid ja lõika tükkideks. Viiluta küüslauk ja kuumuta minut või paar võis (nii palju, et lõhnaks). Lisa kartulid, vala peale vesi ja keeda 15 minutit. Seejärel lisa nõgesed ning maitsesta soola ja pipraga.

Keeda veel 2–3 minutit, kalla sisse koor ja püreesta kõik saumikseriga korralikult läbi ning supp ongi valmis.

Seda suppi võib süüa täitsa niisama või lisada praetud saiakuubikuid, pastat, klimpe, riisi või muud meelepärast. Head isu, ehk nagu sloveeni keeles öeldakse: „dober tek“!

**TOMAŽ MARTIN JAMNIK
ja ANNI PIITS JAMNIK**

Parim maja on selgunud!

Tekst ja fotod MART HIOB

Nagu igal aastal, valis Supilinna Selts ka tänavu uute ja renoveeritud majade hulgast välja esiletõstmist vääriva hoone.

Koroona levikule vaatamata iseloomustas möödunud aastat vilgas ehitustöö. Supilinnas ehitati eelkõige Oa tänava lõpus, kus üheksas majas on valminud 65 korterit, lisaks on Oa ja Meloni tänava ristmikul kahes majas kokku 20 korterit ning Oa 10 majas seitse korterit. Samuti on kerkinud viie korteriga elumajad Kapsa tänavale ja Herne 57 asunud miljööväärtusliku maja asemel. Uusi maju leidub ka Selleri ja Piiri tänavas.

Suurejooneline ehitustegevus on kahtlemata märk Supilinna jätkuvast populaarsusest tartlaste seas. Siinne elukeskkond on endiselt üks parimaid oma linlike ja looduslähedaste omaduste põimimisega. Samas vajab nii kiire juurdekasv harjumist ja on raske öelda, millise arengu muutused Supilinnas pikemas perspektiivis kaasa toovad.

Keskseid küsimusi on autostumine, mille ohjeldamisega Tartu linn kahjuks kuidagi ei tegele. Pigem vastupidi – uute autoteede ja parklate lisamisega antakse igale linlasele ja lähilinnlasele hoogu nelja-

Tänavu pärjati parimaks majaks Lepiku 4.

Lepiku 4 maja restaureerimise tulemus on terviklik ja imeline ning väärib igati esiletõstmist.

rattalise sõbra soetamiseks. Linna plaanides on küll linna-suunalise ratta- ja jalgsikäigu edendamine, on ehitatud rattaradu ja pandud käima väga tänuväärne ülelinnaline rattalaenus, kuid endiselt eelistatakse raha paigutada autode sõidumugavuse tagamiseks. Ka riik on ohutuse tagamise põhjendusega suurendanud Tartut ümbritsevate maanteed läbilaskvust, nägemata avaramat pilti.

Üldpildiga võib rahule jääda

Supilinna uute majade kohta ei ole midagi väga kriitilist öelda – tegemist on igati korralike kaasaegsete majadega, mille kujunduses on arvestatud põhilisi keskkonda sobivaid kujundusvõtteid nagu sobiv vorm, korruselisus, katusekuju, akende proportsioon, välisviimistlusmaterjal, katusekattematerjal, värvivalik jms. Mõni maja ehk on kas liiga kekutav või, vastupidi, veidi liiga igav, mõni on liiga suur, aga kokkuvõttes oleks kahtlemata võinud palju hullemini minna. Teistest Tartu linnaosadest, aga eelkõige Tallinna miljööväärtuslikelt aladelt on ka halbu näiteid.

Uute hoonete suurim pluss on nende üldine sobivus konteksti, mis saab ajaga ainult paremaks minna. Õnneks ei ole mindud kontrastse, võimalikult julgelt

Viilkatuse ja laudisega uued majad Kapsa 6 ja Oa 47.

eristuva arhitektuuri teed, mis võib olla õigustatud müksu vajavas igavas piirkonnas, kuid mis Supilinnas mõjuks laastavalt. Paraku ei leidu valikus ka sellist šedöövrit, mida välja tõsta ja eeskujuks seada. Teisest küljest on tugevaks miinuseks uute majade kruntide hoonest vabaks jäänud pinna katmine asfaldi ja betoonkividega. Mõjuvõimsaimad uustulnukad paistavadki olevat autod – nende „heaolu“ nimel on ohverdatud suur osa rohelisest pinnast.

Parim maja asub Lepiku tänaval

Uute valminud kvartalite hoonete ümbruse ebaõnnestumist võib lugeda oluliseks põhjuseks, miks parima maja valikul tuli pilgud taas „vana“ Supilinna poole pöörata, kus juba eelmise aasta kevadeks oli lõpetatud Lepiku 4 asjatundlik ja hoolikas uuenduskuur. Mihkel Kipasto ja Ludvig Kralli 1908. aastal tellitud projekti järgi enne I maailmasõda valminud kortermaja on enam kui sajand hiljem taas parimas vormis – restaureeritud on rõhtlaudis, nurgaliseenid, korruste vaheline simss, katusesarikaotsad ning akende ümbrislauad, samuti puitraamidega aknad, kahetiivaline valgimikuga juugendstiilis uks, valtsplekk-katus ja maakividest rõhutatud vuukidega ning tellistest sillustega vundament. Restaureerimise tulemus on terviklik ja imeline ning väärrib igati esiletõstmist.

Foto: Krista Kattel-Jalak

Soojad saiad kodutänavalt

Saiašahwri avamisest möödus tänavu kevadel, päris täpselt 25. aprillil kuus aastat. Nüüd ei kujuta elu ilma Herne tänavalt majast nr 20 hommikuti hoovava saialõhnata enam ettegi.

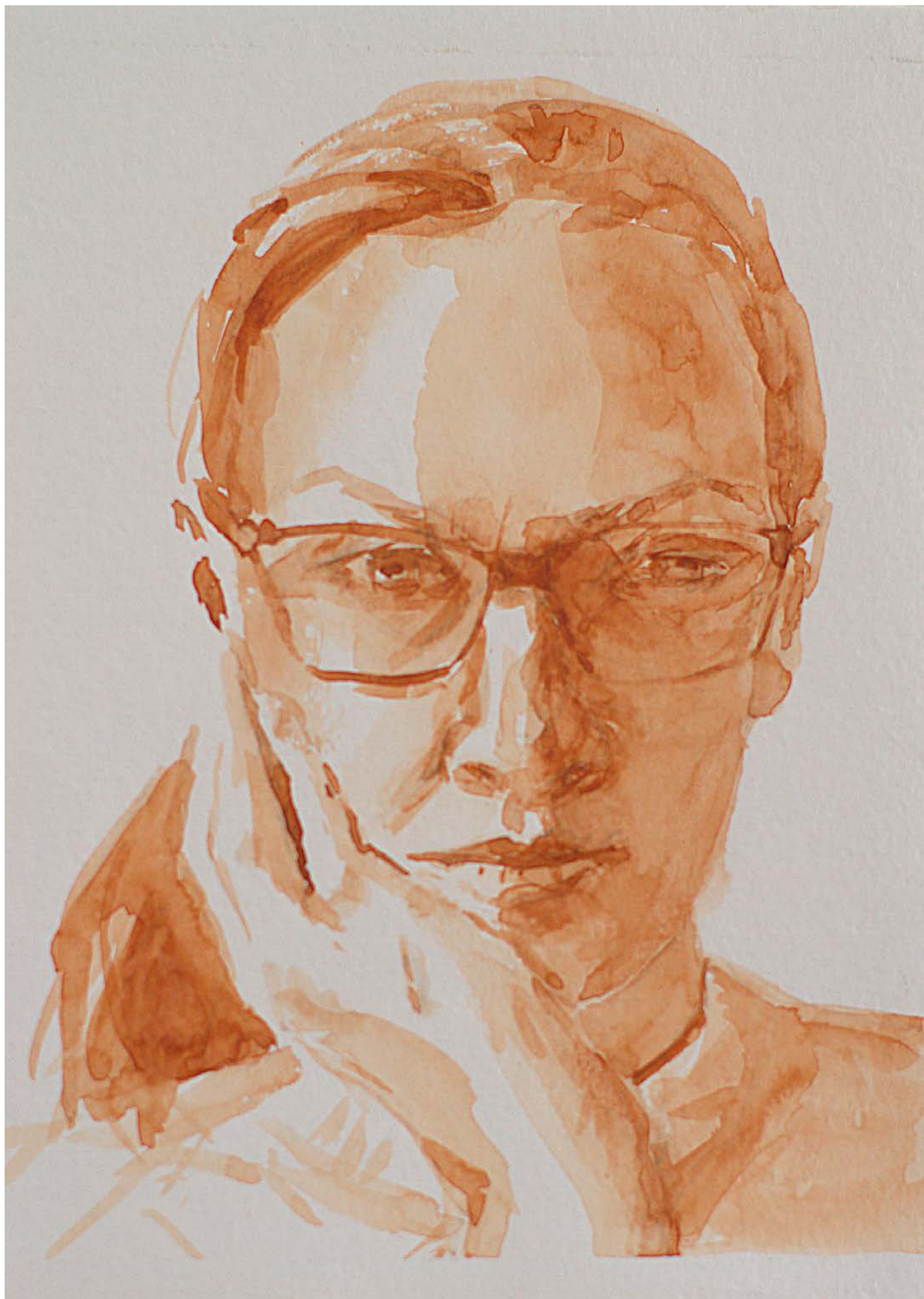
Põltsamaalt pärit Maris ja Tõrva mees Elar Grünberg ei olnud oma varasemas elus saia küpsetamisega kokku puutunud rohkem kui keskmine inimene – Maris töötas raamatupidajana ja Elar politseinikuna. Nüüd aga algavad Marise päevad juba kella kahe ajal öösel. Tegelda tuleb küpsetamise, uute toodete väljatöötamise ja kõiksugu vajaliku asjaajamisega, Elari kanda jääb müük ja tooraine hankimine. Ise nad ütlevad, et kogu nende elu on töö ja väikeste laste kasvatamise ühildamine – lapsi on peres neli, kellest üks küll juba täiseas. Poeg Gustav Albert sündis vaid kaheksa päeva enne seda, kui Saiašahwer ukseid avas, ning vahepeal on pere veel ühe lapse jagu täiendust saanud.

Mõte linnarahvale saiu pakkuda hakkas tiksuma siis, kui pere Herne tänavale kolis. Hirmu, et äkki ei tule pagariäri pidamisest lõppkokkuvõttes ikka midagi välja, pole kunagi olnud, ütleb Maris. Kuigi õppida on tulnud aja jookul palju. Enne äri avamist ei olnud ta ühtegi kringlit teinud, nüüd on aga Saiašahwri kringlid kuulsad üle linna, tellimisel saab valida 11 magusa ja 12 soolase

kringli vahel, millest põnevamad on ehk juustu, jahvatatud kivipuraviku ja röst-sibula kringel ning kana, hallitusjuustu, paprika ja ananassi oma. Kõik kringlid ja muud küpsetised on käsitsi tehtud – erilisi seadmeid peale küpsetusahju kasutusel ei ole, need ei mahuks väiksesse kööki äraagi.

Pererahvas tunnistab, et Supilinna kuvand tuleb pereäriks pigem kasuks, kuigi kliente on igalt poolt üle linna. Tihti tulevad inimesed laupäeval Supilinna jalutama ja ostavad ühtlasi ka saia. Saiašahwri tuuletasku on üle linna tuntud, seda on isegi Tallinna inimesed oma tartlastest sugulaste kaudu tellinud. Ja muidugi on käed-jalad tööd täis vastlapäeva paiku, kui iga õige eestlane vähemalt ühe vastlakukli ära sööma peab. Tänavu tehti kukleid umbes 1400 ja selleks, et need kõik kiiresti ja koroonaaajale kohaselt üle anda, tehti kukliväljastuspunkt õue peale püstitatud telki. Koroonast tingitud piirangud ei ole saiaäriks pärssivalt mõjunud, pigem isegi vastupidi. Eelmise aasta eriolukorra ajal oli aeg, mil tellimusi oli isegi kolm korda rohkem kui tavapäraselt, ja nõudlus Saiašahwri küpsetiste järele on püsinud tänaseni.

Saiašahwri hõrgutisi saab osta koha peal kolmapäevast laupäevani kella 9–13ni või tellida kodulehe kaudu www.saiašahwer.ee kas või koju. Sellisel juhul toob Elektritakso kuller need kokkulepitud ajaks kohale.

Tea Lemberpuu. Autoportree 2020. Akvarell, paber.

Maalikunstnik Tea Lemberpuu: ootan tulevikku kiirustamata

Küsitles MARI-ANN REMMEL Fotod LUKAS LEMBERPUU

Kuidas sattusid Supilinna elama ja mis on sellest ajast alates siin muutunud?

Olen tartlane. Enne, kui tulin Supilinna elama, polnud ma siin peaaegu käinudki. Ühed tuttava tuttavad elasid Lepiku tänava alguses, olin kellegagi kaasas ja ootasin autos, kunagi ei sõitnud kurvist kaugemale. Hiljem oli suur üllatus, kui avastas, et tänav läheb edasi. Väga kujundlik olukord: ma ei saa teada, mis saab edasi, kui ei tee järgmist sammu.

Kuidas sinust kunstnik sai?

Lapsena meeldis mulle raamatutest portreesid järgi joonistada ja oma joonistusi külla saabunud sugulastele näidata. Mul oli juba siis teadmine, et tahan kunstnikuks saada; olin siis vast 9–10 aastane. Kord 90ndate alguses leidsin kodus sektsioonkapi kõige ülemisest kapist harilike pliatsite varu ja muude joonestamise asjade hulgast tuubi valget olivärvi. Minu

vanemad ei olnud kunstnikud ja ma ei tea siiani, kust see tuub võis pärit olla. Ma olin sellest võlutud, see pakkus mulle huvi: maalisin paberile gvaššidega maastiku ja pigistasin sinna tuubist valget juurde. Oli imbus läbi paberi, jättis rasvased plekid ja lõhnas imeliselt. Tundsin ennast kohe rohkem kunstnikuna!

Kas elukeskkond on sind inspireerinud? Mäletan hetke, kui kord kesklinast maalistuudiot tülles seisatasime ühel sügisõhtul Tähtvere tänaval kuld-kollaseid lehti puistava suure kase all (seda puud kahjuks enam pole). Hiljem nägin näitusel sinu maali, mis oli üleni kuldsetes toonides.

Mäletan seda hetke samuti eredalt. Tänavalatern valgustas kollase lehesaju välja, see ärkas justkui ellu. Maalipaari „Aastas on üks kuldne aeg“ aluseks sai aga Lepiku tänava lõpus kasvavalt puult langenud lehtede kõikehõlmav kollane kate.

Otseselt on Supilinn mind inspireerinud aasta tagasi, kui globaalse kodusistumise rituaaliga ühinedes maalisin akvarellidega mitu varakevadist aknavaadet.

Sinu majas on ka varem kunstirahvast elanud – sealhulgas su õpetaja Heldur Viires. On seda kunagist atmosfääri võimalik praegugi majas ette kujutada?

Mulle pakkus sisemist äratundmist olukord, kui kaheksateist aastat tagasi esmakordselt Helduriga kohtusin; läksin siis Konrad Mägi Ateljeesse maalima. Üsna samal ajal, ilmselt olidki need kaks sündmust oktoobrikuus, leidsime endale kodu Lepiku tänaval. Samasse majja, kus oli elanud Heldur Viires koos teiste toonase Tartu Riikliku Kunstiinstituudi tudengitega (Ülo Sooster, Henn Roode, Johannes Võerahansu, Lagle Israel jt). 2002. aastal oli maja renoveerimata ja räämas, mitme pere peale kasutati ühist vannituba ja kööki.

Kõige rohkem meeldib mulle kevadine tärkav Supilinn oma pruunide ja hallide toonidega, millele üha kõrgemalt käiv päike jõudu ja värvingut lisab.

Tea Lemberpuu

Koer Margarethiga Herne tänava poolse elutoa akna all.

See pilt on mul aidanud ette kujutada ja mõttes illustreerida Helduri meenutusi toonase Lepiku ühika aegadest. Pisikesest kuueruutmeetrisest akendeta konkust, kus toona elasid Ülo Sooster ja Heldur Viires, sai meie vannituba.

Milles on see Supilinna essents, on sul siin oma lemmikkohti või -nurgakesi, lemmikvaateid või -tänavaid?

Supilinn on nii rikkalik! Siin on niipalju ainet ja see on pidevas muutumises. Uuendused ja parandused võistlevad aina laguneva ja vananeva hoonestusega. Igal sammul on näha kontrasti, aja ruttu ja kiirust.

Samas on veel niipalju märke vanast ajast ja radadest. On esimesed kevadekuulutajad, märtsikellukesed, mis kasvavad eikellegimaal, lapsed korjavad neid vaasi. Naaberhoovi tehti sel talvel uisuväljak, selles on midagi väga sümboolset, see viib tagasi eheda lapsepõlvõõmu juurde, kus uisuplats ei olnud suur ega

täiuslikult sile. Kindlasti on suur roll Herne poel, mis on nii lähedal, väike ja armas ja kus lapsed saavad juba varakult proovida ise poeskäimist. Jõgi ja puudeallee ei ammendu jalutuskäikudel. Hoovid, kus lapsed mängivad päris nõudega, õpivad rattaga sõitma, kus kasvatatakse kanu ja aedvilju ning kuivatatakse nõõril pesu.

Milliseid mõtteid või tundeid tekitab su koduaknast avanev vaade?

Kuna elan kõrgel, siis on vaade päris avar. Mulle kangesti meeldib, kuidas loojuv päi-

Supilinn on nii rikkalik! Siin on niipalju ainet ja see on pidevas muutumises.

Tea Lemberpuu

ke läidab kaugel, ilmselt kusagil Puies-tee tänava kandis asuvate majade aknad. Nõusid pestes teritan silma Katoliku kiriku tornitipu vaatega. Kui korter ei olnud veel valmis, aga rajatud olid konstruktsioonid, mida mööda sai üles ronida, käisime kõige kõrgemal asuvast aknast linna ilutules-tikku vaatamas. See paistis tohutult hästi.

Meenub sulle mõni ere mälestus Supilinnas toimunud sündmusest või episoodist?

Esimene kunstinäitus, millel osalesin, oli Oa tänava kuuride seintel toimunud väljapanek. Hiljem olid mu pildid väljas juba Voronja galerii näitustel.

Südame teeb soojaks mälestus Supilinna päevade ajal hoovikohviku pidamisest mõni aasta tagasi. Tegime seda kahel korral koos majarahvaga. Sellisest koostööst ja tegemistest tunnen puudust.

Ka on mul meeles poja klassiõde, kes Supilinna laadal müüs omakasvatatud tomatitaimi, et koguda raha hobuse ostuks. Sellele mõtlemine liigutab endiselt ja motiveerib ikka oma unistustele järgnema.

Kuidas tajud kunstnikuna Supilinna värve, hääli, lõhnu?

Supilinn loob ja soodustab usaldust elu vastu, ja see on tohutult oluline. Kui elu usaldada, on lihtsam ka ennast usaldada, kuulutada sisemist häält ja sellele järgneda. See on muidugi nii ka vastupidi, ennast usaldades on hõlpsam ka elu usaldada. See ei ole mulle alati lihtne olnud, aga kui mõtlen Supilinnale, siis seda keskkonda ma tunnen ja usaldan. Kõige rohkem meeldib mulle kevadine tärkav Supilinn oma pruunide ja hallide toonidega, millele üha kõrgemalt käiv päike jõudu ja värvingut lisab. Teine lemmik on lumevärv ja -mustrid, läbi lippaedade paistev ja siniseid varje triibutav päike. Nüüd on meil ka koer, kes jalutuskäikudel juhib meid uute lõhnade, radade ja võimalusteni.

Missugune võiks Supilinn olla kümne aasta pärast?

Usun, et Supilinnas elades on tunda teatavat elutempo aeglustumist. Tartu mõistes, mis on nagunii pisike linn, on ideaalne kesklinna lähedus ja sealsamas võimalus jalutada jõe äärde, randa. Või tuulutada pead talvel suusarajal, suvel rattaga sõites. Või lihtsalt jalutada, jälgi märgata ja seoseid otsida.

Kümne aasta pärast on ilmselt toimunud progress koostöös loodusliku valikuga. Vahealasid ja tühje platse on veelgi vähemaks jäänud, palju on renoveeritud ja juurde ehitatud. Samas on tekkinud uued vanakesed, mis ootavad oma aega ja pakuvad meenutusi möödunust. Niimoodi aastaid edasi kerides mõtlen alati eelkõige sellele, kui suureks on kasvanud lapsed. Ootan põnevusega, aga kindlasti mitte kiirustades.

Tea Lemberpuu. Botaanikaaed. Peegeldused 2020. Akvarell, paber.

Tekst LIISA-LOTA KAIVO Foto PEEP MARDISTE

Mulluse kevadega võrreldes on Supilinna lisandunud uusi vaateid. Näiteks paistab üle jõe nüüd hoopis uus Lodjakoda. Must, kandiline ja kallis. Erinevalt vanast, mis oli valge, ümmargune ja odav.

Küllap on paljudel supilinnlastel helgeid mälestusi vanast isetehtud Lodjakojast. Nüüd loodame neid luua ka uues uhkes kompleksis. Mida siis supilinnlane Lodjakojas teha saab?

Tartu on aegade algusest olnud Eesti Suurjärvistu – Võrtsjärv-Emajõe-Peipsi – kesksadam. Ei tea, kas Euroopas ongi teist sarnast linna, kust saab laevatada nii suurtele järvedele, ent merele siiski mitte. Tartu linn tegi vägeva investeeringu ja nüüd on olemas hooned, kus järvistut ja selle põnevast laevandusajalugu tutvustada. Supilinnlastel on tartlastest vaat et kõige lähedasem kontakt jõega – oleks ju põnev end selle ajalooa kurssi viia.

Lodjakoda aga ei taha olla tavaline muuseum. Tahame olla hoopis uuseum. See tähendab, et kõike tehakse teisiti kui muuseumis. Näiteks – ekspositsioon hakkab valmima külastajate silme all. Selleks on uus suur kahemastiline lodi. Iga külastaja, kes tuleb laevaehitust vaatama ja ostab pileti, toetab sellega ühtlasi lodja ehitamist. Ja kui ekspositsioon (ehk siis lodi) saab valmis ja kõik on seda juba näinud, ei saadeta ekspositsiooni ütiili, vaid lastakse vette ja seilatakse sellega veel mitu aastakümnet Suurel Järvistul. See võiks juhtuda 2024. aastal. Seejärel hakatakse ehitama uut ekspositsiooni – Põhjasõjaaegse Emajõe-Peipsi sõjalaevastiku lipulaeva Carolus. Ja siis järgmist, näiteks Baltimaade esimest aurulaeva Juliane Clementine.

Lodjakoja ekspositsioon valmib koha-

likust taastuvast loodusvarast, kohalike meistrite käe all ja kohalikule pärandile tuginedes. Hoiab tükk aega süsinikku kinni ja kunagi kõduneb kindlasti ära ka. Nii et ühtaegu ultramoodne ja keskkonnasõbralik, kuigi välja võib paista üpris vanamoodne.

Lodjakoda on Ohhoo!-keskus

Vanamoodsus on midagi, millega üritame veelgi üllatada. Lodjakoda on ühtlasi ka Ohhoo!-keskus – siin saab oma kätega proovida, kuidas vanasti ilma elektri ja bensiinita erinevaid töid tehti. Sügisene lühikeseks jäänud testperiood näitas, et ohhoo!-elamus on tagatud. Vanaaegsete tööriistade korda seadmisel on meile suureks abiks olnud Supilinna mees Alari Ilves, kellele see on ammu hobi. Eri alalt on ta kirurg, nii et kõik tema terad on ikka tõesti teravad.

Loomulikult saab Lodjakojas meisterdada lodjamudeleid, mis on laste lemmiktegevus juba aastakümneid. Kahe-meheasaega ketas, peitli ja puuvasaraga kuju välja, puuriga auk, noaga mast ja puri, vasaraga pardanaelad, köiepööraga köis ja valmis ta ongi! Võtab pool tundi aega ja pakub pinget isegi suurtele, väikestest rääkimata. Pärast saab uhke omanik minna lahesoppi või liivaranda vastset laevukest proovima.

Lodjakojas saab oma kätega proovida, kuidas vanasti ilma elektri ja bensiinita erinevaid töid tehti.

Koja sepikojas teeb sepistamise tööd Supilinnas elav sepp Alar Tamm. Vahepeal õpetab ta sepakunsti ka tudengitele. Kui hästi rääkida, võib ta suruõhuvasara tööle panna ja mõne mündi ümber vermida. Või siis naelalöömise õpitoa läbi viia.

Lodjakoja juurest teevad reise Emajõe peale nii lodi Jõmmu kui viikingilaev Turm. Ajalooline reisilaev Vanemuine alles ootab oma sõidujärke. Lodjakoja sadamast võib leida ka väiksemaid ajaloolisi laevu-paate. Siin on uhke slipp, kus kõik soovijad saavad oma paati vette lasta. Lodjakoda võiks saada kanuu- ja aerulauaretkehuviliste meelispaigaks.

Ja loodame, et õnnestub käivitada Lodjakoja paadiühendus Supilinnapoolse kaldaga.

Sest meil on kavas avada ka kohvik. Mis oleks mõnusam, kui tüünel õhtul Supikast korra üle jõe kohvikusse sõuda?

Lodjakoja sauna sobiks teoreetiliselt tulla ka ujudes. Vähemalt oleme me ise Lodjakoja saunast koju Emajõe tänavale ununud, tee peal tähistavast imetledes.

Supelranna külastajatele on samuti suurepärase uudis: rand on lõpuks ometi varustatud ka kaasaegse tualetiga, leiate need saunamaja hõlma alt.

Külastajaid ootame Lodjakotta alates 7. maist, esialgu reede õhtupoolikul ja nädalavahetusel päeval ajal. Muul ajal saab Lodjakoja ruume rentida mitmesuguste sündmuste korraldamiseks. Jõudumööda korraldame vahvaid üritusi ka ise.

10. juulil toimub Tartus maailma esimese Eesti Sisevete Festivali laevastike kohtumine, mis kulmineerub õhtuse peoga Lodjakojas. Ühtlasi tähistame ka Jõmmu 15. sünnipäeva, mis nüüd volbriõhtul pidamata jäi. Kukepillid on igatahes lubanud tulla.

Lodjakoda ootab uudistajaid!

Tekst ja fotod PEEP MARDISTE

Supilinn ei ole ammu vaid sajandivanuste puumajade nägu, sest umbes veerand supilinlastest elab suhteliselt hiljuti valminud elamutes.

Uusi kortermaju on Supilinna ikka ehitatud. Viieteist aasta taguse kinnisvarabuumi ajal valmisid kortermajad Kroonuaia ja Lepiku tänava vahele, triibulised Selli majad, elamud Tähtvere tänavasse luuletaja Karl Eduard Söödi kunagisse õunaaeda. Kümne aasta eest kerkisid Oa tänavale kassi-, liblika- ja linnumärkidega majad, siia-sinna on hiljemgi uusi hooneid ehitatud.

Möödunud aasta-kahe jooksul on Supilinna tagumisse otsa, Oa, Kauna ja Kapsa tänavale rajatud üle kümne maja kokku enam kui 100 korteriga, mis on kiiresti omanikud leidnud. Supilinn on peaaegu et valmis saanud, kuigi üksikuid hooneid ehitatakse kogu aeg juurde.

Kes uutes majades elavad? Nagu igal pool Supilinnas, paistab pilt meeldivalt

kirju. Palju on noori, kes on siia ilmselt oma esimese kodu otnud. Kapsa tänava uude kortermajja kolinud Jako märgib, et naabruskonnas on palju 30ndates eluaastates väikeste lastega peresid. „Mõneti üllatavalt ei ole kõik noored, paistab ka vanemaid inimesi, kes on tulnud siia pensionipõlve veetma,“ täheldab Oa tänava Kodukalda arenduse vastvalminud majja kolinud Maarja. On läbisegi nii neid, kes on oma kodu otnud, kui ka neid, kes kortereid välja üürivad. Osa inimesi on mõnest ajaloolisest puumajast uuelamusesse kolinud.

Kui küsida uuselamute asukatelt, miks siia koliti, korduvad samad mõtted – vaikus, Emajõgi, kesklinn jalutuskäigu kaugusel.

Uued asukad on juba aasta eest püsti pannud Facebooki-grupi Supilinn Uuem Linnajagu, kus osaleb hetkel umbes 90 inimest. Grupis arutatakse kõikvõimalikke oma kandi teemasid, kuid ka Supilinna omi laiemalt. Suurem osa grupiliikmetest osaleb ka vanemas ja arvukamas Supilinna Facebooki-grupis.

Unistus elada Supilinnas

Uute supilinlastega kõneldes saab kiiresti selgeks, et tuldud pole mitte lihtsalt taskukohase korteri pärast Tartus, vaid esmaajoonel ikkagi Supilinnas. Ria-Sadu Needo suutis üürikorteris elatud viie aastaga linnaossa nii ära armuda, et rajas perele oma elamise mõnisada meetrit eemale, Meloni tänava uude majja.

Brit unistas elada Supilinnas ja nii koliti hiljuti Kastani tänavalt Kapsa tänavale. „Vaatasime ka mujale, aga teised asukohad ei kannatanud Supika kõrval kriitikat,“ kirjeldab ta korteriotsinguid. Paari kuu eest supilinlaseks saanud Maarjal on samamoodi täitunud ammune unistus: „Juba ülikooli rebaseaastal käisin siinkandis jalutamas, see tundus äge koht ja tuli mõte, et siin oleks tore elada.“ Tal polnud eelistust, kas kolida uude või vanemasse elamusesse.

Poole aasta eest abikaasaga otse Emajõe äärde uude majja kolinud Aivar on sündinud ja üles kasvanud Tähtvere tänaval. Ta meenutab soojalt, kuid sealsetes hoovides sai õõbikute laksutamise saatel südaõõni toimetatud koos „retside, pättide ja joodikutega,“ kellest enamus olid tegelikult väga lihtsad ja sõbralikud inimesed. „Ühel hetkel hakati neid nõndanimetatud pätte ja joodikuid meie kandist välja puksima või said nad loomulikkude rada pidi ise otsa ja

tulid uued naabrid," meenutab Aivar aastataguseid Supilinna muutumise aegu. Olles ka ise Tartust eemal olnud, käis ta jätkuvalt lapsepõlvepaikades jalutamas ja kadestas inimesi, kes Emajõe ääres elavad. Kuni ühtäkki avastas, et Emajõe ääres on uusarenduse kopp maasse löödud ja nii sündiski kiire otsus taas Supilinna kolida. „Kevadise veevulina, linnulaulu ja õlle- tehasest tuleva kääritamise lõhnaga on Supilinn minu suur kodu, selline rahustav agul," kirjeldab Aivar linnaosa võlusi.

Tartu Ülikooliga seotud töö tõttu USA läänerrannikult Seattle'ist Tartusse kolinnud Emili ja Greg valisid elukohaks Supilinna uuselamu tänu linnaosa hubasusele ning kiidavad aeglast ja pingevaba elutempot. Greg on Supilinnas avastanud linnuvaatluse võlud ja rõõmustab maja kõrval asuva vareste koloonia üle. „Tore on aknast nende sotsiaalset käitumist ja rutine jälgida. Ma usun, et nad jälgivad täpselt samamoodi, kuidas meie siin oma pesade ümber toimetame," imetleb Greg vareste ja hakkide arukust.

Kui küsida uuselamute asukatelt, miks Supilinna koliti, korduvad samad mõtted – vaikus, Emajõgi, kesklinn jalutuskäigu kaugusel. Jako kinnitab: „On luksus elada vaikes linnaosas, kust saab jalgsi kiiresti kesklinna." Mainitakse ka dendroparki ja sportimisvõimalusi. Möödunud talvel uusarendusse kolinnud ootavad juba suve, et hakata lähedalaservas rannas ujumas käima.

Ka uute ja moodsate majade elanike argimured on ajatud. Martin võtab teema kokku: „Tänavatel tuleb hüpata üle aukude ja kevadel jalutades oled ikka lõpuks porine, aga kui jalutuskäigu kaugusel on Emajõgi, dendropark ja kõhtu täidab Saia-sahwri kaup, siis on ju kõik väga hästi."

Lastel on sõbrad alati käepärast

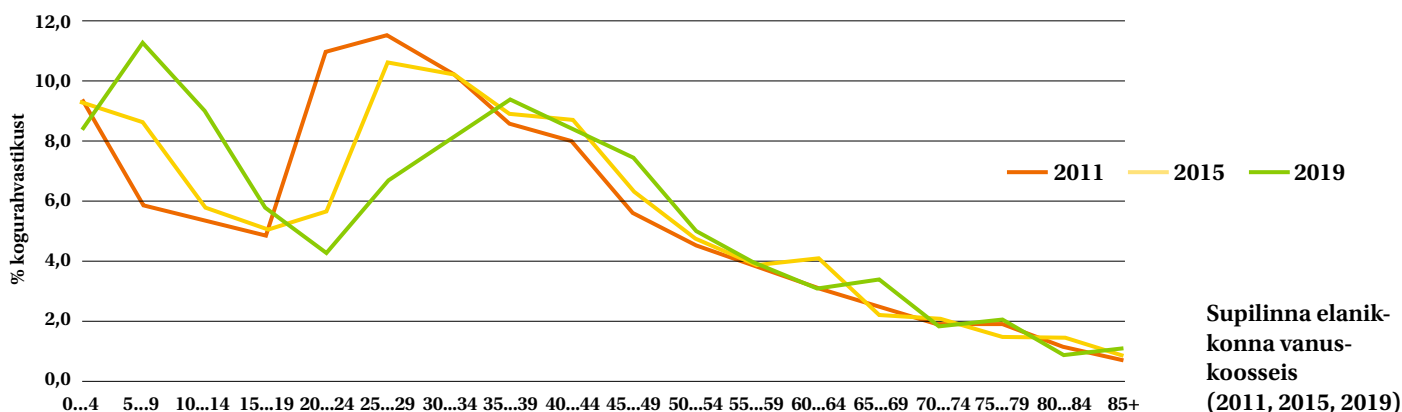
Tulime perega Tartusse viis aastat tagasi ja juhuse tahtel sattusime elama Supilinna Lepiku tänavale. Nii mõnus tunne oli pealinnast siia armsasse puitmajade ja aedadega linnaossa kolida. Armusime Supilinna ja otsustasime, et päris oma kodu tahame samuti Supilinna rajada. Kolisime ahikütttega puumajast keskkütttega kivimajja Meloni tänaval. Pean ausalt ütlema, et kuigi mulle elav tuli kaminas väga meeldib, siis ahjukütmise ja puude vedamise järele ma igatsust ei tunne. Meie Lepiku tänava korteri kõrged laed, millele enamus ahjusooja kulus, meeldisid meile aga nii väga, et ka oma uude koju ehitasime samasugused.

Supilinna vana ja uuema osa erinevuseks on vast seegi, et vanade majade õued on suuremad ja privaatsemad. Laste jaoks on aga omaette-olekust tähtsam, et sõpru ja mängukaaslasi jagu. Ses mõttes on kogukonnakoolis käimine super, et klassikaaslased on enamjaolt lähedal ja alati on sõpru, keda õue kutsuda. Olin valmis, et lapsed hakkavad hädaldama, et koolitee on pikem ja enam ei jõuagi kooli kolme minutiga. Meie suureks üllatuseks olid lapsed hoopis rahul, sest nüüd sai sõbraga koos kooli mineku kokku leppida ja klassikaaslastega ühine kojutulek on palju toredam. Osa meie sugulasi-sõpru arvas alguses, et küll on tüütu, et me kesklinnast kaugemale kolime. Selle aasta sügis ja talv on olnud aga sellised, et kordades rohkem on olnud asja Tähtvere spordiparki kelgumägedele ja suusaradadele kui kesklinna ja Raekoja platsi. Saime lausa maja ees suusad alla panna ja sõitu alustada. Spordipark on hästi valgustatud ja mõnusalt mitmekesine.

Naudime seda, et Supilinnast saab rattaga turvaliselt liikuda peaaegu igasse Tartu nurka. Emajõe kallasrada kasutatakse väga palju ning ma loodan, et see saab tänavavalgustuse, nii et inimestel on hea ja turvaline liikuda ja ka nakkhiired saavad oma eluviisi jätkata. Praegu on nõnda, et pimedal ajal võid kokku pörgata nii jalgratturi, lapsevankri kui koeraga, sest sa lihtsalt ei näe neid tulemas. Kui juba soovidest rääkimiseks läks, siis usinate õngitsejate tarbeks tuleks kalda veerde mõned prügikastid lisaks panna ja parkimiskohad teha. Ja küll oleks tore, kui Supilinnas ka mõni mõnus kohvik oleks!

Ria-Sadu Needo

Supilinna elanikkond kasvab ja küpseb

Tekst KADRI LEETMAA, inimgeograaf

Kinnisvarahinnad on tõusnud, tudengid asendunud peredegaga.

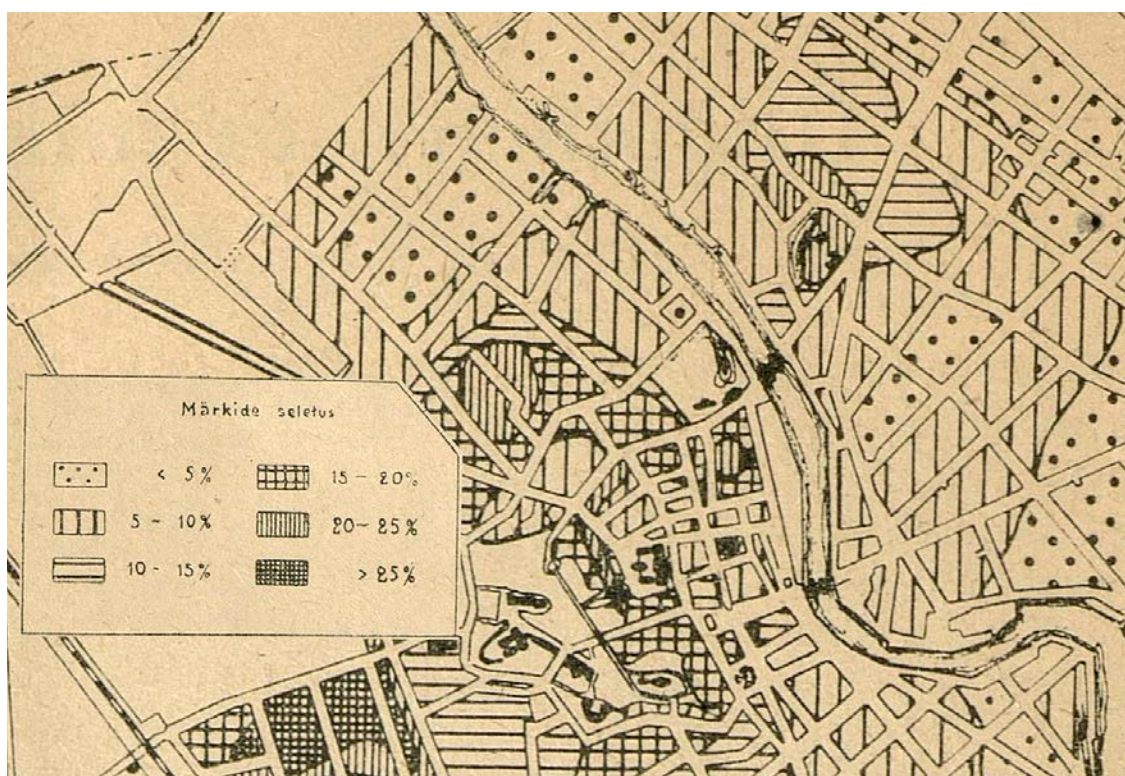
Veel veerand sajandit tagasi oli Supilinn kõige vähem eelistatud linnaosade seas Tartus (Kährlik ja Ainsaar 1998, küsitlusuuringu „Tartu ja tartlased“ aruanne). 1990ndate lõpus ja 2000ndate alguses hakkasid kesklinnale lähedal paiknevad linnaosad populaarsust koguma. Odavama elamispiinnana leidsid need linnaosad üles esiti õpinguealised ja oma esimest kodu soetavad nooremad inimesed. Järk-järgult on aga Supilinn muutunud hinnatud kodulinnaosaks ka perealistele inimestele. Esimesest veidi riskantsest koduostust noore inimesena 20 aastat tagasi võib olla tänaseks saanud hubane kodunaabruskond loodud perele.

Nii on Tartu linna üldise kahanemise taustal Supilinna linnaosa elanikkond järjepidevalt kasvanud. Kogu linn (v.a liitunud Tähtvere valla ala) kaotas aastatel

2000–2019 7% elanikkonnast. Supilinna elanikkond aga kasvas samal ajal 18% võrra (1720lt elanikult 2000. aastal 2036 elanikuni 2019. aastal). Aastal 2020 valmis Supilinna lõpus hulk uusi kortermaju, kuhu kolinud enam kui 200 inimese andmed veel statistikas ei kajastu. Põnev on seejuures, et Supilinna elanikkond on aastatega muutunud „küpsmaks“. Kui veel 2011. aastal oli Supilinnas kõige enam õpinguealisi (vanuses 20–24) ja õpingute lõpetamise eas (vanuses 25–29) inimesi, siis aastate möödudes on elanikkonna vanuskoosseisu teravik vanusskaalal edasi nihkunud.

Paljud inimesed on küpsenud koos linnaosa endaga. Kinnisvarahinnad on jõudnud kõrgustesse, mis teeb uutele noortele ja peredele siinse kodu praegu juba kättesaamatuks. Kui nii edasi, siis mida on oodata? Mõne aasta pärast lahkuvad lapsed kodunt ning linnaosa elus hakkavadki ilmselt rohkem kaasa rääkima n-ö tühjade pesade pereemad ja pereisad.

Saja aasta eest teati mitmeid demograafilisi andmeid tänasest paremini. Kaardil on üliõpilaste osakaal kõigist elanikest 1924. a andmeil. Nagu näha, elas Supilinnas tudengeid kõige enam Lepiku tänaval, 20–25% kõigist sealsest asukatest. Väljalõige suuremast kaardist pärineb Edgar Kanti uuringu „Üliõpilaste levimine Tartus“ peatükist „Balti Oxfordi“ biostaatistikast.”

Kool kolis koju

Tekst HELEN HIIEMAA Foto TÕNU RUNNEL

Ka tänavu kevadel ei pääsenud lapsed pandeemia tõttu kaug-õppest. Supilinna lapsevanemad jagavad oma kogemust.

Õppetöö on nüüd vahelduva eduga juba enam kui aasta aega kodudes toimunud. See on olnud vanematele võimalus heita pilk oma lapse kooliellu: teha lahti õpikud ja lõpuks ometi teada saada, mida nad seal koolis tänapäeval õpivad. Piiluda Zoomis, millised näevad välja õpetajad. Viia kokku klassikaaslaste nimi ja nägu.

Saab kauem magada

Erinevus tavapärasest elukorraldusest tuleb ilmsiks juba hommikul: kodus õppides saab kauem magada. Kahe lapse isa kommenteerib: „Kui viirusega olukord ärevamaks hakkas minema (nii eelmisel aastal kui nüüd), hoidsid lapsed põialt, et kool koduõppele saadetakse. Selleks oli üks kandev ja oluline põhjus – hommikune magamine. Kui kontaktõppes hakkab kool iga päev kell 8.15, siis koduõppel satub vaid kord-kaks nädalas esimene Zoomi tund kella 8.15 peale. Võimalus magada kolm-neli hommikut

kauem on meie pere mõlema lapse jaoks piisav põhjus, et kuude kaupa sõpradest eemal olla. Me pooldaksime kahe käega seda varianti, et Kesklinna koolis päeva algus kella 9 peale lükataks. Hommikune uni on magus – ükskõik kui vara lapsed õhtul voodisse õnnestub suunata.“

Elu on kolinud hoovi

Kui koolitükid tehtud, saavad lapsed ülejäänud päeva õues veeta. Kes oma kodu ümber, kes jõe ääres või Marja tänava mänguväljakul. Tavaolukorras kärbivad õueaega vähemaks trennid ja kodutööd. Mitme pere suuremad lasteaialapsed on aga oma elu peaaegu täielikult hoovi kolinud. Ei mingeid hommikuringe, laulutunde ega lõunaund (kuigi see kuluks

Viirus jõudis meile

Viirus jõudis meile ja muuseum pandi kinni Sünnipäevapidu mul ära siis jäi Eriolukord lõi sisse, siis polnud enam lootust Abi polnud teest ega mingist sokist kootust Koolid pandi kinni ja riigid pandi lukku Istusime kodus ja olime rahul

Oskar Nejc Jamnik, 9-aastane

ära). Lihtsalt kuude kaupa õues tegutsemist ja avastamist. Kiidetakse ka loovaid õpetajaid. Katoliku kooli lastel oli näiteks ülesandeks viia kooli postkasti sedel oma nime, klassi ja kuupäevaga. Kes elas lähemal, pidi seda tegema iga päev, kaugema kandi mehed harvemini. Kesklinna kooli 1. klassi õpetaja tegi aga oma õpilastele vahva aardejahi koolimaja ümbruses.

Rahu, ainult rahu!

Koduse õpetaja roll võib olla parasjagu närvesööv. Äkki aitab siis see soovitus algklassi lapsevanemalt: „Kui tahad pliitsi lapse käest ära haarata (sest kui kaua võib ometi ühte ülesannet teha!), siis haara parem vardad. Nii saab distantsõppe lõpuks sall valmis ja meel püsib rahulik. Kellele vardad ei sobi, võib hoopis võimlemisharjutusi teha.“

Kui Zoomi-tunnid on kolinud meie elutubadesse, kuuleb ja näeb paratamatult üht-teist pealt. Järgmised seigad on 1. klassi Zoomi-tundidest.

- Tantsutund. Õpetaja veeretab täringuid ja lapsed peavad tegema vastava arvu kokkulepitut tantsusamme. Pärast kümnendat ringi kekssammhüppeid ümber oma telje taarub laps üsna suvaliselt mööda tuba ringi ja langeb diivanile külili. Samal ajal teine laps ekraani taga: „Õpetaja, ma olen teisel korrusel. Ma ei või siin hüpata.“
- Tund klassijuhatajaga. Õpetaja annab kõigile sõna, kes kätt tõstavad. Üks laps tõstab igal tunni alguses kätt ja dialoog möödub esimesed kaks Zoomi-nädalat täpselt samamoodi. Õpetaja: „Jah, palun?“. Laps: „Mmm.... mul läks meelest.“ Õpetaja: „Pole hullu. Ütle, kui meelde tuleb.“
- Laps tunni alguses tervituse asemel: „Meile toodi eile uus saun! Vana põles maha.“ Nädala aega hiljem taas tervituse asemel: „Saun on juba minu kõrgune, varsti hakatakse katust panema!“
- Loodusõpetuse tund. Koos lahendatakse töövihiku ülesannet. Pärast tundi on lapsel töövihik siiski täitsa tühi. Selgus, et ta kirjutas vastuseid hoopis eesti keele töövihikusse.
- „Õpetaja, ma nägin su kassi saba.“
- „Õpetaja, mu kass ajas just praegu vee ümber. Töövihik on märg.“
- „Õpetaja, ma hoian oma vihikuid sahtlis ja sahtlit lukus, aga võti on kadunud.“

Ja loomulikult satuvad aeg-ajalt kaardrisse pereliikmed, kes seal üldse olema ei peaks. Näiteks piinlikku juttu rääkivad lapsevanemad või mööda põrandat roomavad õed-vennad. Kassidest rääkimata.

Aitäh kõigile õpetajatele, kes tavapärasest suuremale publikule tunni andmisega vahvalt hakkama saavad!

6 võtit, millega avada tänavakunsti

Tekst SALME KULMAR JA TALVI PÖLDMA, Pseudo Toursi giidid
Fotod ERE MARDISTE JA EVA TEITER

Kui jalutada mööda Tartu tänavaid – Supilinnas, Karlovas, Ülejõel või ka ajaloolises vanalinnas –, võib seintel märgata värvikirevaid maalinguid ja tekstijuppe. Teinekord ei ole nende sõnum sugugi kergesti tabatav.

Nagu kunsti puhul ikka, tuleb teoste avamiseks rakendada võtteid, mida õpetatakse akadeemilistel kunstiõpingutel, ent mida kunsti huviline ka omal käel saab kasutada. Kunstiteose analüüs on see võti, mis avab teose just nii palju, kui lukumuukija soostub pühendumata.

Mis on need kuus võtit, mis aitavad avada tänavakunstiaiese sisu?

1. Signatuur võib olla hästi näha, oskuslikult pildi sisse seotud või üldse puududa. Mida autori nime teadmine üldse annab? Ühest küljest on olemoodi eriline, kui signatuur puudub, sest see lisab teosele müstikat. Vaataja võib oletada, et kunstnik loob „kunsti kunsti pärast“ ning ehk ei pidanud ta oma isikut teose kontekstis oluliseks. Teisest küljest, signatuur loob silla kunstniku loominguga. Kui vaatleja on näinud ka tema teisi teoseid, võivad need teadmised aidata seoste loomisel ja teose mõistmisel.

Supilinna tänavakunstil on oma nägu. Sellel on selline sõnulseletamatu kodukootud hõng, mis teeb südame soojaks. Pildid sobivad oma kohtadele lihtsalt nii hästi – ehk on asi tagasihoidlikuks jäävates mõtudes, rõõmsavärvilistes toonides või naivistlikus esteetikas, mis oma võluvas lihtsuses ei jäta kedagi kõnetamata. Mõelda vaid, mis oleks üks jalutuskäik mööda Supika tänavaid ilma visuaalsete vaimuvälgatusteta.

2. Tehnikaid võib tänavakunstis must-miljon olla, sest ühtegi reeglit ei ole. Mõned enamlevinud tehnikad, nagu šabloon, „tapeedikas“ (*paste-up*) ja vabakäsi, on lihtsa vaevaga äratuntavad. Šablooniga tehtud pildil on omamoodi tasapinnalisus ning motiivide jooned on pigem puhtad (kuigi mitte alati!), aimatav on lõigatud joon. Seevastu vabakäejoonistuse lähemal vaatlusel (korraliku analüüsi puhul ikka ninapidi juurde minna!) on näha pisikesed aerosoolipritsmed joonistuse äärtes. Jooned tunduvad orgaanilisemad ja loomulikumad. „Tapeedikas“ on seinale liimitud paberile loodud pilt. Tehnika äratundmine loob pisutki täpsema ettekujutuse (ööpimeduses) töötavast kunstnikust!

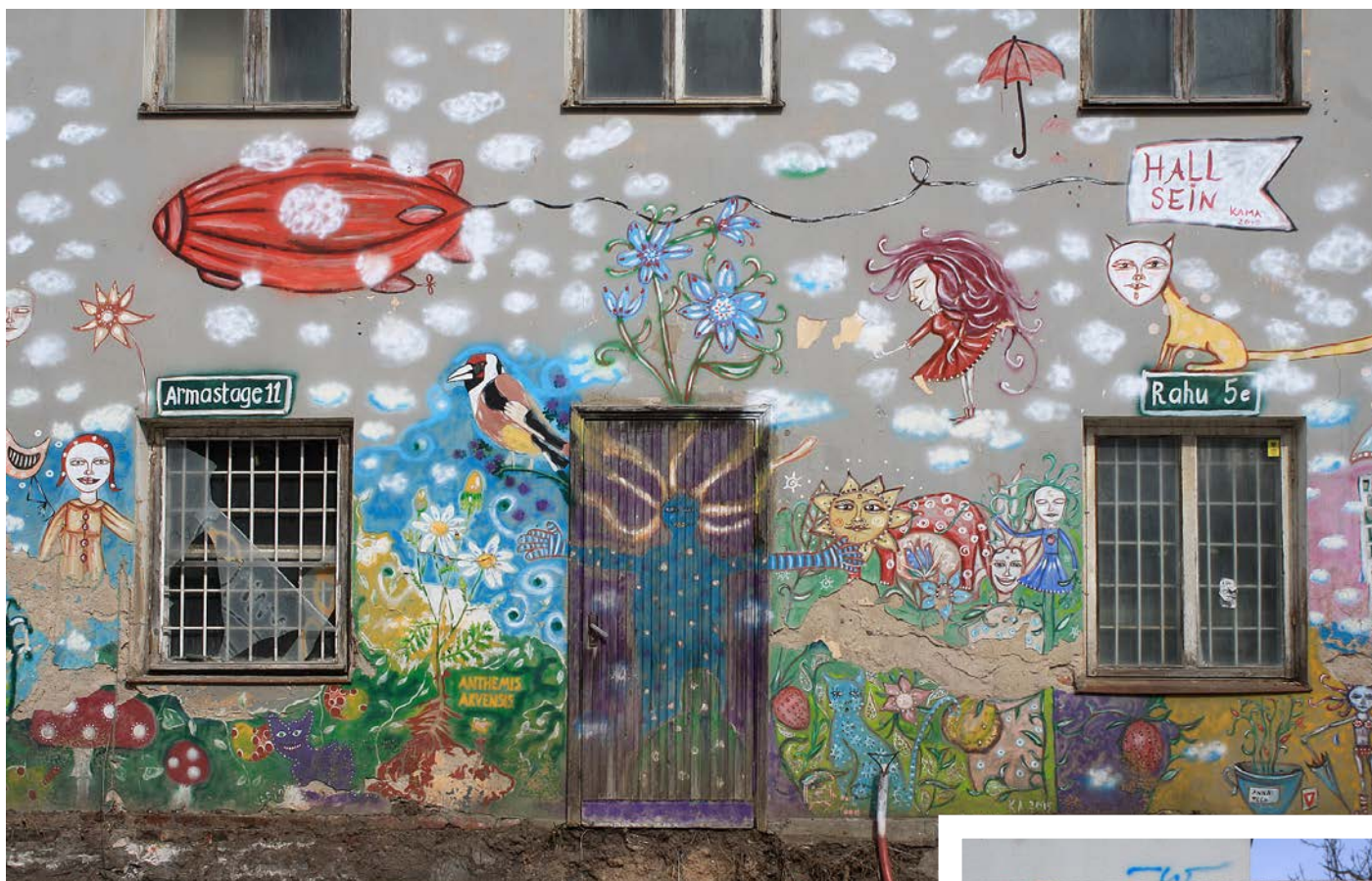
3. Tegevus pildil: motiivid, tegelased, tekstid, sümbolid, värvid, emotsioon. Mis pildil toimub? Kas tegelased on äratuntavad? Mis on see tunne pildil ja mida tegelased teevad? Kas on mõni vihje poliitikale? Mis keeles on kirjutatud sõnum? Miks see teos siin on? Hästi palju küsimusi sunnib teost põhjalikumalt lugema ning otsima vastuseid ka lõuendist kaugemalt.

4. Asukoht võib olla juhuslik, aga äkki on see eesmärgipärane? Ehk on ümbruskonnas elemente või asjaolusid, mis seonduvad teosega? Näiteks vihjab teos tänav nimele või mõnele minevikus siin aset leidnud sündmusele. Või sobitub eriti hästi kokku ümbritsevate värvidega.

5. Dialoog tekib teose juurde siis, kui seda on täiendatud. Lisandusi võib olla pildilisi, tekstilisi, sisutühje, koomilisi – olenevalt sellest, kuidas teos on dialoogi astujat kõnetanud.

6. Seosed. Teosel võib olla nii palju erinevaid tõlgendusi, kui on vaatlejaid. Kui eelmised punktid on üle vaadatud, hakkab nende põhjal tasapisi vormuma ettekujutus sisust. Tehtud tähelepanekute abil on loodud seoseid ja analüüsitud järeldusi. Leitu põhjal kujunebki teose tähendus, aga see on vaid vundament.

Kunstiteose analüüsiga on võimalik minna vägagi süvitsi – üks element viib järgmisele, too omakorda järgmisele ning lõpuks võib ennast leida juba seitsmendat

artiklit lugemas, mille teemal pole pealt-näha mingisugust seost teose visuaalse ilmega. Huvitav nüanss teose avamisel on ka isiklik tunnetus, mis põhineb vaatleja enda kogemustel. Näiteks võib teosel olev kujund või tegevus meenutada mõnda armast mälestust, mis viib vaatleja nostalgilisele mõtterännakule. Seeläbi omandab teos vaatleja silmis hea tundeelamusega seotud konnotatsiooni. Edaspidi teosest möödudes kerkib teadvusesse too helge mälestus ning hetkeks kaovad argimõtted. Võimalusi on lõputult.

Tundub, et Tartu tänavatel on ka visuaalseid mõttevälgatusi lõputult. Samuti on hulganisti inimesi, kellele meeldib tänavakunsti analüüsida ning oma leide teistega jagada. Mõni neist inimestest on hakanud tänavakunstistuuride giidiks: juba aastajagu viivad Pseudo Toursi giidid läbi tänavakunstistuure Supilinnas. Kellele meeldib iseseisva analüüsimise asemel pigem kuulamine, saab tulla kuulama lugusid Tartu tänavakunstist nii Supilinna kui ka Karlova tuuridel. Kui lasta silmal korragi teosel peatuda, ununeb argimüra ja võimust võtab mõnus sisemonoloog kunstianalüüsi radadel.

Kuidas me maja skvottisime

Tekst MART JÜSSI Fotod ARP KARM, HARRY DUGLAS

Elu 80ndate lõpu ja 90ndate alguse Supilinnas oli vaene, kuid värvikas.

Tudengite väljaränne ülikooli ühikatest „erakatesse“ elavnes 1980ndate lõpus. Tihedalt pakitud kooselu ja mõningased olmelised alged, nagu soe vesi ja „kolksuga peldik“, ei tundunud uuenevas ühiskondlikus õhustikus enam nii vältimatu elu turvavõrk olevat. Kindla peale minek oli jagatud korter või tuba mõnes uuemas paneelmajas. Miljööväärtust peeti kõrgeks aedlinnades. Ajalootudengid lugesid Karlovas Pätsu-aegseid ajakirju, arstihakatised jõid Tähtvere ja Tammelinna professorite villade verandadel teed. Paljudele ei olnud sellised valikud aga jõukohased. Agulitel oli odavate elu-asumite maine, kus vähese saai suurema osa eluks vajalikku. Kui „vanamutiga“ (nii kutsuti üürileandjat, isegi kui tegu oli reipa noorepoolse mehega) hästi läbi said, ei olnud elul vigagi. Vajadus küttepuid muretseda ning ahju kütta võis olla lisaliigutus, mille peale varem

ei pidanud mõtlema. Omaette olemise väärtus kaalus aga üles argiste pingutuste vaeva, kui tuli ahjus hubises.

Supilinna maineprobleem

Supilinnast räägiti siiski kui Tartu müllast, settepüüdjast, kuhu koguneb piskuritegelik põhjakiht ja viinalembelised ülikooli- ja eluheidikud. Lääpas osmikute ja plankude vahel laiutasid põhjatud tänavad, inimesed vedasid roostes titekärudega veemannerguid ning vaevaliselt valgustatud tänavatel luurasid kulgejaid hõõguvad silmapaavid. Parem oli, kui päevased uudistajad päikeseloojanguks Tartu

Parem oli, kui päevased uudistajad päikeseloojanguks Tartu näiliselt turvalisse rüppe tagasi pöördusid.

näiliselt turvalisse rüppe tagasi pöördusid. Supilinna korterisse ei kiputud, sest kuu- lu järgi oli seal raskusi nii vee kui elektri- ga. Pesta ja kergendada ei olevat samuti olnud kehaliste kannatusteta võimalik. Ruumi Supilinnas aga oli, sest Tartu üks suurtest plaanidest oli kõige kehvamate majade inimesed uutesse paneelilamut- tesse asustada. Maha jäänud majaloksud ootasid oma paratamatut lõppu buldoo- seri saha või lammutusekskavaatori abiga. Kusagile oli ju joonistatud moodsaimast moodsam eeslinn ei-tea-mis-majade ja lasteaedadega.

Hüljatud hoonetes süttis siiski õhtuti mõnes aknas tuli – seal elasid inimesed, kes olid keeldunud lahkumast või kes elasid Supilinna elu lihtsalt nii, nagu päikesetõus selle sinna tõi. Olemuselt linnale kuuluvad, kuid mädanikku või kaduvikku mõistetud hooned olid kasvupinnaks paljudele eluvormidele. Ühte ossa tühjadest tubadest oli linn asustanud inimesi, kellega ei olnud suurt midagi kohe peale hakata. Oli vanglateest vabanenuid või peat- selt sinna minejaid. Lootuse-kodud olid need hüljatud majad ka neile, kes ootasid

Selle tänaseks ammu kadunud kivimaja ees haruldaselt korralikult äärekivil kippusid kraaklema purjus retsid.

paremat pinda kusagil, kus kelder ei uputa. Või neile, kel loome- või teadustööks oli vaja vaid ühte päiksepoolset tuba. Tuba, kuhu mahtus ehk ka lauake, kus õhtuti sõpradega mängida üks partii.

Paraku tõi hüljatus kaela ka ajutisi elanikke, kelle huviks oli peamiselt hägusa iseaetud napsu seltsis aega veeta, praalida või kakelda, kuni aknaruudud kirisesdes tänavale lendasid. Kelle asi – mahajäetud korter, homme võtame järgmise.

Kui olin oma vähese raha jaganud Karlova ja Tähtvere „kiiresti kasvavale turule“, seisin ühel 1992. aasta septembripäeval kogu pere, vara ning paari potilillega tänaval. Vajaduse ja võimaluse korruis ei andnud suuremat tulemit kui Supilinn. Olin juba paar aastat varem näinud varjusid pontoonsillal, kui Supilinna siirdusid ühikapõgenikud, seljakott seljas ja taburet või pesukauss ainukeseks mööbluks ligi võetud.

Mõne aastaga oli asumis tekkinud elujõuline kogukond bio-geo teaduskonna kasvandikke. Meie õpingute toonane lahutamatu osa oli oskus lõkke peal jõeveega tatraputru keeta või kütta soojaks taigast leitud jahionn. Hämaras ringi hulkuvaid soerdeid ja pätte polnud mõtet karta, löö aga jalaga vastu maad... kui just ei olnud karu. Supilinna taristu ei erinenud ajahambast puretud külakeskusest, kus olime oma praktikasüved veetnud. Telgielu nuusutanutele oli see linn mis linn. Odav pealegi. Kõik oli võimalik.

Sissekolimine

Supilinna südames Marja tänaval leiduski üks pool-asustatud onn, kuhu aja jooksul oli perekondlike või teaduslike vajaduste ajel kolinud mõnigi inimene minu kursusest. Kuna kõik olla võimalik, tüürisin oma killavoori sinna ja küsisin ulualust. Olime isegi oodatud, kuna maja tühjalt seisnud kahetoaline korter oli seni olnud pätikampade ning pummeldajate manööveralaks. Et tagada tole seltskonna vaba liikumine, olid lukud kirvehoopidega purustatud. Aknad olid ühise joomingu käigus

klaasituks pektud ning tubade põrandat kattis poolde säärede sodikiht. Oluline oli aga see, et maja püsielanikud teadsid, kuhu oli peidetud ahjusiiber ja et tegelikult sai ühe juhtme ühendamisega elektrivoolu esile manada. Siibri ja elektri puudumine oli seni aidanud piirata joomarite liikumist pimedal ja külmal ajal.

Mõne päevaga jõudsime koristades ja ahjus sodi põletades puhta põrandani. Purustatud aknaraamid asendasime teistes tondilossides hingedel kiikuvatega. Vanaaegsed mõõdud klappisid enam-vähem vaksa täpsusega. Soositud olid väikeste ruutudega raamid, sest neile lõikas vitraažimeister Mati kuuridest ja põõninetelt leitud katkistest tahvlitest klaasid

sisse. Kusagilt ilmusid kui imevael kääksuvate vedrudega kušett ja riidekapp.

Peagi selgus, kuhu olime sattunud. Autosid ei liikunud. Neid eriti kellelgi ei olnud ka ning sillutise seisukord ei soosinud sõitu niikuinii. Teekatteks olid väidetavalt munakivid, kuid need oli mattunud soppa ja kruusa sügavustesse. Munakivitee aga tähendas linnas, et seda tänavat ei olnud vaja hooldada. Õige ka, rahulikumi oligi. Siiski õnnestus mul hiljem, milleni künnisel oma kodutänaval ikooniline inglise maastikuauto nii kinni ajada, et ei saanud edasi ega tagasi. Aafrika õnnestus sellisega anastada, Supilinn jäi vabaks! Marja tänav ülemises osas olid päris supilinnastega asustatud umbes pooled majad. Ülejäänud olid kas tühjad või täidetud samasuguse kireva seltskonnaga kui meie onn.

Tutvus naabriga

Põliselanike õued olid plangutatud ja koe-rastatud. Teised hoidsid korralikke inimesi eemal lääpas pesuköökidest ja maja ümber vedeleva kila-kolaga. Pätikari liikus vabalt läbi õuede ja aedade. Meie külje alla jäi elegantselt lagunenu elamu, kus pesitses habemik oma segavere-lise koortekarjaga. Seitse, kui mitte rohkem. Päeval kondas ta Tartus „magniidiga“ metalli otsides, õhtul põletas aias kaablilt isolatsiooni ning keetis oma koortele samas lõkkes lihakombinaadist hangitud

Skvottimine (inglise keeles *squatting*) on mitte kasutuses oleva või mahajäetud maa-ala või hoone loata hõivamine ja kasutamine eluasemena või ürituste korraldamiseks. Skvott (inglise squat) on hõivatud hoone, maa või hõivatud maale rajatud ehitis.

Jõukates lääneriikides seostub skvottimine tihti kapitalismile ja eliidile vastanduvate ideoloogiatega. Vaesemates või suure sotsiaalse ebavõrdsusega riikides on skvottimise peamiseks ajendiks elamispinna kättesaamatus ühiskonna vaesemate kihtide hulgas. Esimesel puhul hõivatakse tavaliselt mahajäetud hooned, teisel puhul rajatakse linna asustamata aladele ebaseaduslik hoonestus.

Paljudes riikides on skvottimine ebaseaduslik, kuid harvad ei ole ka juhud, kus skvotid aja möödudes legaliseeritakse. Omavoliiliselt hõivatud hoone selle hõivamise kasutusse andmise eelduseks võib olla, et hoone hõivanud isikud on seal alaliselt elanud üle ühe aasta ja neid ei ole selle aja jooksul püütud hoonest välja tõsta.

Vikipeedia

↑ Kümmeaastat enne skvottimist oli maja pealtnäha viisaka ilmega.

← Aastal 1997 oli Vanapagana maja pööningult võrsuv kask veel madal.

ribidest puljongit. Vaatamata tõredale olekule oli tal soe süda, ning kui olin tema tujukust paar korda kohaliku „monopoli“ uimastava vedelikuga reguleerinud, said meist head sõbrad. Kuna maja oli tal kaela kukkumas, veetis ta soojemal ajal ööd õues suure sireli vilus. Et õues olemine oleks sisukam, võttis ta väikese joogi eest valvata meie maist vara. Tavaliselt oli ta näinud, kes seda minema tassis. Igati kasulik naaber, kuigi asju tagasi tavaliselt ei saanud. Nime temast ei jäänudki, supilinnalased teadsid teda Vanapagana ja Budulaina, aga ise ta väitis, et ei ole kumbki neist kohalikest kuulsustest. Omal ajal oli tal kindlasti hobune, seda ta mäletas, aga teised jälle mitte.

Oma maja eest ta eriti ei hoolitsenud, kuigi oli väljaõppinud laudsepp. Armastusest looduse vastu lasi ta vundamendi serva juurdunud vahtrapuudel kasvada käsivarrejämeduseks. Uhke maja nägi välja nagu ülikooli peahoone, vahtrad nagu sambad fassaadi peal. Heaks kasvukohaks oli pööning ka kasepuule, mis kõrgus peagi üle Supilinna katuste. Hunnitu vaade. Ühel tuulevaiksel kuuma suvepäeval kukkus Marja 12 kohutava mürina ja tolmu-pilvega lihtsalt kokku.

Sõpradeks jäime tema surmadeni. Surma tuli tal Supilinnale kohaselt mitu korda ette. Mitu korda viisin teda autoga tema ema matustele Annelinna, enne laenasin ikka viieka lille ja napsi jaoks. Selle viieka tõi ta mulle alati tagasi.

Üle tee asuva toredata tellistest võlvikori-doriga kivivare taga oli plokkidest maja, milles, igavesti pimedatele akendele vaatamata, tuksus Marja tänava süda. Sealt sai samagonni osta. Sedasama halli hägust vedelikku, mida habemik lõkke kõrvale rüüpas. Mis maksis, mina ei teagi. Ei ole ma seda ka maitsnud ega tea, kas pudel oli hinda väärt. Kauplus oli avatud, kui kraami oli. Vahel varjatult, vahel suisa keset päeva toodi seda võidunud kanistritega kusagilt juurde. See monopol neelas lähikonna aedadest kõik lahtised esemed, millel näis olevat vahetusväärtus. Samuti meelitas kohale kamba, kes oli osav selliseid vahetustehinguid tegema.

Kui napsumüük rauges, lagunes ka pätikamp, neid oli näha veel siin-seal Herne tänaval, kuni nad kõik vist lõpuks trellide taha jõudsid.

Kui diil õnnestus, istusid purjus retsid kivivare ees kõnnitee äärekivil ja kraaklesid. See oli tõeliselt vastik kamp, sest sundis kõigile peale oma vanglamentali-teeti ning varastas süüdimatult kõike. Kui napsumüük rauges, lagunes ka pätikamp, neid oli näha veel siin-seal Herne tänaval, kuni nad kõik vist lõpuks trellide taha jõudsid. Monopoli maja seisab tühjalt siiani. Vaid korra kevel päevitasid selle katusel ilusad tüdrukud, aga hiljem neid enam näha pole olnud.

Marja tänava mainele mõjus kamba lagunemine hästi. Peagi olid kõik meie väikesed korterid täis kursusekaaslast ja

nende peresid, lapsed jooksid Supilinnas omasuguste kirjus kambas, püüdis Emajõeest kala ja tassisid kassipoegi koju. Maja me eriti ei kohendanud, sest polnud ju oma. Tapeedi taha paistis palgipraost veebruaripäike. Kraanist tuli vett, kordamööda sai triikida ning ühisköögis elasid kodurotid. See on see musta värvi haruldane sort, mida teadlased pidasid juba looduskaitse vääriliseks. Aga meil, näe, närisid põrandasse augu.

Erastamise aeg

Kinnisvaramagnaadist Tartul ei olnud meiesugustest sooja ega külma, nende paksudes klades oli Marja tänava maja ilmselt juba kõdu-poolele kantud. Keegi oli aga kadedusest kaebamas käinud ning igaks juhuks ähvardati meid kohe välja visata. Käisime ise linnas ja kauplesime endale ajutise ametliku elamisloa, lapsed ju väikesed. Vaadake te meil ette, hipid! öeldi. Aga seda öeldi ka, et parem ikka lastega pered kui kirvestega kambad.

Kuni tuli erastamise aeg. Linna poolt kõlasid jutud, et kõik, mis ei ole tagastatav vara, kuulub erastamisele, ja on lootust, et meile mingi võimalus jäetakse. Paksud kladed uute elamurajoonidega olla kaduma läinud. Lauale olid leitud teised, kuhu pannakse kenasti kirja, kes omadest mis viilu rammusast kinnisvarafondist endale saab. Supilinn olevat paugupealt kesklinna osaks muutunud – ülikooli peahoone ju kiviga visata! Hakake pakkima, et teie varjugi...

Võtsime siiski kirjutada kirja, kus palusime sügaval mõelda, kas Tartu linn võtaks oma ülalpidamisele meie onni mitmekesise elanikkonna – kolm kraadiõppurit, kaks kooliõpetajat, karja lapsi ja kassipoja.

Üllatav lõpptulemus

Ühel päeval õue piiludes nägin aias seis-mas karmi moe ja joonelise vihikuga naist. Vaatas, ohkas ja kirjutas. Aimates, et kindel teadmine toimuvast aitab tulevikku paremini ette näha, andsin ennast külalisele välja – tavaliselt olime linnavalitsuse lähenedes hiirvaikselt.

Selgus, et ta oli saadetud kinnisvarale erastamiseks õiglast hinda panema, kuid see olla sellise lobudiku puhul keeruline. Selgus, et tal on neist erastajatest – noor-test peredest, kes sellises viletsuses peavad virolema, siiralt kahju. Kas nendest peredest, kes täna siin majas elavad? Neist jah!

Aitasin teda hea meelega tema raskest tööst, näidates, kuidas purustatud ust saab edukalt kumminööridega nii kinni hoida, et kass õue saab, aga pätt sisse ei pääse, ning kui täpselt elavad mustad rotid, mida teadlased pidanud juba ammu väljasurenuks. Hind tuli vastav, maksime ära kõik oma senise elu ja lastega teenitud „kollased kaardid“ ja põrandad ei tundunudki enam nii viltused.

Porgand ja hernes oma aiast

Tekst ja fotod HELEN HIIEMAA

Kunagi oli aeg, kui supilinalased kasvasid aiasaadusi müügiks. Kui palju toitu suudaksime oma tagahoovides praegu kasvatada? Kuidas seda üldse teha? Ja miks?

Elmine kevad näitas, et maailmas võib kõik väga kiiresti muutuda. Võib juhtuda isegi see, mida iseisva Eesti ajal üles kasvanud noored ei oska ettegi kujutada – et toidupoodides laiutab tühjus (isegi, kui see on ajutine) ja toidukulleri aega on pea võimatu broonerida. Nii et mõneti on oskus toitu kasvatada puhtalt toiduturvalisuse küsimus.

Permakultuuri tehnikaid järgides olen oma aeda istutanud viljapuid ja marjapõõsaid ning loonud üksteist toetavaid kooslusi (sibullilled ja ürdid puude all, maapinna katmine multšiga). Olin üritanud samasse süsteemi lisada ka aedvilju, kuid suurema eduta. Ikka juhtus nii, et panin kevadel kümme kartulit maha ja võtsin sügisel kaheksa üles. Sibulad vindusid ja porganditest ma üldse ei räägi.

Et peale aiapidamisrõõmu ka päriselt saaki saada, on vaja omajagu teadmisi. Nende teadmiste järjepidevus on aga kadunud. Juba tükk aega ei ole Supilinna tagahoovid enam aiamaana kasutusel olnud. Toidu kasvatamise trikid tuleb algusest peale uuesti selgeks õppida. Ja kuigi vahel jääb mulje, et Eestis on igaüks potipõllumees ja need oskused on meil veres, ei ole see ometi nii. Ka mina olen terved suved vanaema aiamaal veetnud, aga tuleb välja, et sellest ei piisa. Ilmselt ei olnud ma siis kohal, kui pinda ette valmistati, seemneid külвати ja tõusmeid vareste eest kaitsti. Ehk ongi see hea, sest nüüd saab kasutusele võtta uued meetodid, mis vanaemadele võib-olla liiga lohakad tunduvad (korralik

Minu kaks peenrakasti mahutasid terve suve ja sügise värske kraami kogu perele ja naabrilastelegi.

aiamaa pidi siiski olema musta mullaga ja taimed sirgetes ridades kasvama).

Et oma aiast midagi ka peale marjade saada, otsustasin rakendada põhimõtet, mis oli mind varemgi hästi teeninud: suhtuda igasse taime kui uurimisobjekti. Õnneks oli kevadel kodus olles aega uurida. See strateegia oli edukas. Minu kaks peenrakasti (1,3 x 2,4 m) mahutasid suve jooksul ja sügiseks endas umbes järgmise saagi: 50 kartulit, paarkümmend peeti, paar peotäit porgandeid, ohjeldamatult kurke ja suvikõrvitsaid, salatikraami ja maitsetaimi terveks suveks (rukolat, spinatit, lehtkapsast, peterselli, tilli), herneid enda ja naabrilastele, terve talvevaru küüslauku, aedube suvel söömiseks, peotäie maasikaid, paar sparglivart, saialillevaru endale ja sõpradele. Peale selle võtsid peenras ruumi hiigelsuureks kasvanud kressid, mustsõstrapõõsas (lapsed olid kevadel torganud peenrasse oksa, millest sai sügiseks kena põõsas) ja isehakanud mandlipuu (nii võib juhtuda, kui täidad peenart kompostikasti sisuga).

Jaanipäevaks rajasime ka tillukese kasvuhuone (1x2 m). Sinna mahub parasjagu seitse tomatitaimet, mida suve jooksul ainult korra kastma pidin. Sügisel tuppä järelvalmima toodud tomateid sai süüa talve tulekuni.

Algajalt teistele alustajatele

Jagan mõne nipi neile, kes tänavu oma peenramaaga alustavad.

Asukoht. Kui võimalik, vali hoolega peenra asukohta. Suurem osa köögivilju ei kasva varjus, nad tahavad ohtralt päikest. Arvesta sellega, et suvel on puud lehes ja heidavad korralikult varju.

Ettevalmistus. Võid oma peenra rajada otse maapinnale või kõrgemale. Meie hoov on väga niiske ja otsustasin peenrakastide kasuks. Peenrakasti põhja panin papikihi. See ei lase umbrohul kohe peenrakasti tungida, aga pärast laguneb ära ja laseb vihmaussidel vabalt liigelda. Sinna otsa kuhjasin puulehti, saepuru, kompostikasti sisu ja muud orgaanikat, mida parasjagu saada oli. Kastid ikka päris täis ei saanud ja natuke pidin lisama ka poemulda.

Kastisüsteem toimib hästi ka seal, kus taimekasvatuseks sobivat pinnast ei olegi. Näiteks seal, kus maapinda on täidetud ehitusjäätmatega. Kasti sisse saad luua taimedele sobivad tingimused. Väiksemad kastid sobivad ka terrassile, maja seina äärde ja rõdule.

Muld. Sealt saavad taimed kõik eluks vajaliku, aga ainult siis, kui muld on elus. Bakterid, seened ja pisiloomad teevad mullas taimedega koostööd. See on väga peen süsteem, mida tuleb hoolega hoida ja toetada. Mingil juhul ei tohi kasutada mürke. Nii võid küll kahjuritest lahti saada, aga vabaned ka kogu elurikkusest, mis taimedele toitained kättesaadavaks teeb.

Multšimine. Hoia mullapind võimalikult kaetuna, et see läbi ei kuivaks ja kasulikud ained lihtsalt õhku ei lenduks. Nii ei ole vaja ka umbrohtudega võidelda. Multšiks sobib peaaegu igasugune orgaanika, mis on kättesaadav: puulehed, puiduhake, kompost, muruniitmisel ülejäänud heinapuru. See orgaanika toidab ka mulla elustikku, kes omakorda toidab su taimi. Multš on oluline ka selleks, et sitikad-satikad seal tegutseda saaksid. Just nende sitikate hulgas on mõned, kes panevad nahka teomunad, lehetäid, vaarikamardikad...

Taimede valik. Taimede maailm on nii põnev, et tekib tahtmine kõike kasvatada. Hoia end tagasi. Kasvata esialgu ainult seda, millest tead, et see su perele maitseb ja ära süüakse. Ja enne veel, kui tormad seemneid või taimihakatisi ostma, võta ette uurimistöö. Võib-olla on mõni taim väga nõudlik või jääb meie suvi talle lühikeseks. Alustajana ei maksa pirtsutajaid oma aeda võtta.

Imetle ja üllatu. Kui kõik on paigas istutatud, siis käi igal võimalusel oma peenra juures ja näita oma vaimustust välja. Õeldakse, et parim väetis on aedniku pilk. Pidevalt kohal olles näed ka seda, kui miski hakkab kiiva kiskuma. Näiteks kui varesed on oataimed välja tirinud (need, mis ei ole katki tehtud, jõuab veel tagasi istutada) või õgivad nälkjad valimatult kõike, mis ette jääb. Või on keegi neist nugistest ja tuhkrutest, kes aias hiilivad, peenrasse suure augu kaevanud.

Peale selle, et aiapidamine võib olla väga rahustav ja põnevaid väljakutseid pakuv harrastus, on see oluline ka suures plaanis. Mida lähemal kasvatatud toitu sööme, seda vähem koormame keskkonda. Aialapid ja mitmekesine taimestik pakuvad elupaiku pisielustikule. Mitmekesine loodus saab erakordselt kuuma, märja või tuulise ilmaga paremini hakkama. Lapsed näevad, kust toit tuleb ja õpivad loodust lähemalt tundma. Ja lõpuks on enda kasvatatud mürgivaba toit lihtsalt tervislik. Muudame Supilinna aiad külluslikuks sahvriks!

Emajõe Aed ootab aednikke

Lodjakoja tagusel maalapil hakkab sel kevadel kuju võtma avalik linnaaed. Vabatahtlike algatusel rajatakse Emajõe aeda toidusalu ja peenrad, milles kasvatatakse köögivilju ja maitsetaimi kestlike meetodeid kasutades. Kui olukord kroonviiruse taandudes võimaldab, hakatakse Emajõe aias läbi viima ka õppepäevi ja üritusi. Aednikud ootavad oma ridadesse uusi inimesi, kes tahaksid sõrmed mulda pista ja looduslähedasemaid aiandusvõtteid õppida.

Rohkem infot leiad Emajõe Aia lehelt www.facebook.com/emajoeaed
Oled oodatud!

Kolm peenrakasti Supilinna platsil

Supilinna platsi noore kirsisalu kõrval on nüüd kõigile imetlemiseks ja kasutamiseks kolm peenrakasti. Ühes kasvavad püsikud, mis meelitavad öitsedes tolmeldajaid ja toetavad linna elurikkust. Ülejäänud kastidesse kolivad toidutaimed inimestele. Kõik on oodatud taimi imetlema ja kasutama. Vaata, kas leiad lõhna või välimuse järgi üles tüümiani, lavendli, iisopi, murulaugu, leeskputke ja mündid. Kui näed, et hernerid on juba söömiseks piisavalt suured, siis söö.

Mäo kohtab Kurrit

Tekst TIA NAVI Illustratsioon KATRIN ERLICH

Katkend sügisel ilmuvast lasteraamatust „Mäo, kasside kuningas“

Mõnikord ei saa ma oma inimestest aru. Mul õnnestus osava jahipidamise tulemusel kinni püüda üks suline olevus. Olin oma saagi üle pööraselt rõõmus! Loomulikult võtsin ma selle hambusse ja tõin oma karjale, sest ma ju hoolitsen nende eest. Ja mis oli tulemus? Ei mingit tänu. Väiksem inimene hakkas karjuma ja tõmbas ukse minu nina all kinni. Suurem inimene võttis mu saagi ja peitis selle ära. Isegi pai ei tehtud mulle!

Kõige tipuks ei saanud ma enam õue, kuigi mul oli tungiv vajadus üles otsida mõni tore emakass. Istusin kannatlikult ukse juures, kaapasin käpaga linki, tegin kurnjau! mäo! ja lõpuks isegi: määäoooooooo!! Uks ei avanenud.

Lõpuks lihtsalt põõnasin diivanil. Mu saba vajus sorgu ja magasin, aina magasin.

Ühel tõesti väga ilusal hommikul läks suurem inimene ukse juurde ja ütles: „Noh, Mäo, täna on sinu õnnepäev! Õue!“

Esialgselt ei liikunud ma paigast. Siis tõusin aeglaselt, sirutasin end ja kõndisin üksikõikse näoga ukseni. Kui uks minu järel kinni langes, tegin suu lahti ja ahmisin õnnelikult endasse kõiki neid lõhnu, mis õhus heljusid. Rohulõhn, mööda jooksnud Kutsu-Kutsu hais, lillede aroom, teetolmu kuivus, postiljoni lehk, tuule niiskus, puulehtede roheline... ja... ei või olla! Emakassi kutsuv lõhn!

Tundsin, kuidas muutun korraga üheks väga krapsakaks isakassiks. Justkui polekski ma pikki päevi diivanil maganud.

Emakass, kelle lõhna ma haistsin, pikutas veidi eemal sirelipõõsa all ja vaatas minu poole. Siis pööras ta pilgu üksikõiksele kõrvale.

Kõigepealt venitasin end ja sirutasin käpad välja. Ajasin saba püsti. Siis jalutasin aeglaselt lähemale, aga ainult natuke. Istusin maha ja tegin näo, justkui ma ei märkaks seda võrratut, kauni musta-valge-pruunilaigulise kasukaga emakassi, kelle rinnaesine ja käpad olid lumivalged. Oo, kui kaunis ta oli, kui nõtkel! Ja kui magusalt ta lõhnas!

Tõusin ja jalutasin pisut lähemale. Aeglaselt, et emakassi mitte ehmata. Mu käpad, sabakont, kõht ja ninaots surisesid põnevusest, justkui oleksin jälle väga noor isakass, keda ümbritseb lahke, kutsuv ja üllatusi tulvil maailm.

Vaatasin emakassi poole ja istusin põõsa

„Mäo!“ ütlesin vaikselt. „Kurnjau!“
„Kurrr...!“ vastas emakass.
Nii ma saingi Kurriga tuttavaks.

Ühel tõesti väga ilusal hommikul läks suurem inimene ukse juurde ja ütles: „Noh, Mäo, täna on sinu õnnepäev! Õue!“

alla maha. Siis panin pea käppadele ja vaatasin igatsevalt emakassi poole.

Ta vaatas mulle vastu.

Nii me siis pikutasime kahekesi sirelipõõsa all ja vaatasime teineteist. Sirelipõõsas säutsus üks suline olevus ja päike ajas mu kasuka mõnusalt soojaks.

Mäo on kadunud

Martti oli rahutu. Mäo, kes oli esimest päeva üle hulga aja õue jalutama lastud, ei olnud õhtuks koju tulnud. „Äkki temaga juhtus midagi?“ ütles ta emale murelikult. „Tavaliselt tuleb ta alati koju.“

Onu Leo, kes istus, teekruus käes, elutoa punasel diivanil, vangutas pead.

„Mäo on isakass,“ ütles ta. „Isakassid tahavad vahel natuke ringi hulkuda. Nagu ka emakassid. Küllap ta tuleb tagasi, kui on isu täis jooksnud.“

Martti oli onu Leo igapäevaste külas-kaikudega juba päris harjunud.

„Leo on bioloog,“ ütles ema. „Teda võid sa uskuda küll, ta tunneb loomade elu.“

„Mis asi on jooksupäev?“ küsis Martti.

„Nagu kõik loomad, tahavad ka emakassid poegi ilmale tuua,“ seletas onu Leo. „Loodus on nii ette näinud. Kui poegade

saamise aeg kätte jõuab – ja seda nime-tataksegi jooksuajaks – levitavad emakasid õhu kaudu aineid, mida kutsutakse feromoonideks.“

„Mis nende feromoonidega siis on?“ imestas Martti. Kasside elu tundus talle korraga väga huvitav.

„Nii annab emakass isakassidele märku, et ta on valmis poegi saama,“ vastas Leo. „Võibolla oli lähedal mõni kassipreili, kellest Mäo ei suutnud kuidagi lahkuda. Küll ta koju tuleb.“

Ag Mäo ei tulnud ka hommikul, ega järgmisel öhtul. Ei tulnud isegi kolmanda päeva hommikul. Ema ja onu Leo lohutasid sõnad ei parandanud Martti tuju nüüd enam karvavõrdki. Ta tahtis oma kassi. Tahtis tema siidisele kasukale pai teha. Tahtis, et Mäo jälle tema kõrval pikutaks ja nurruks, kui ta legoklotsidega ehitab või arvutis mängib. Ta oleks nõus olnud talle kasvõi kümme korda päevas ust lahti tegema ja teda välja ja sisse laskma, kui ta ainult tagasi tuleks!

Martti käis toast tuppa ja nägi nii kurb välja, et lõpuks ütles onu Leo: „Martti, mis sa arvad, kui õige teeksime kuulutuse, et Mäo on kadunud. Vahest on keegi siitkandi rahvast teda märganud ja aitab meil Mäo üles leida?“

Kõigepealt otsisid nad arvutist üles Mäo pildi, mille ema oli sinna kunagi salvestanud. Ema ja onu Leo aitasid mõelda kuulutuse teksti ja Martti trükkis pildi alla:

KADUNUD

12aastane triibuline isakass

MÄO

Leidjale vaevatasu!!!

Kõige alla panid nad ema telefoninumbri. Siis trükkis ema kuulutuse printeriga välja. Mäo oli pildil nii rahulolev, justkui nurruks ta parasjagu. Martti tundis pilti vaadates nii suurt igatsust, et pidi mitu korda kiiresti silmi pilgutama, et nutt peale ei tuleks.

Ema trükkis kuulutusest veel mitu koo-piat ja otsis välja liimituubi.

Nüüd jäi üle veel kuulutused lähimbruskonna laternapostidele kleepida. Üks neist sai Marja tänavale, üks Oa ja üks Herne tänavale. Ühe plakati lubas Herne tänavatoidupoe omanik poeuksele panna. „Ooh, küll su kass välja ilmub,“ ütles ta Marttile sõbralikult. „Minu oma käib ikka paar korda aastas hulkumas.“

Martti ja onu Leo tegid igaks juhuks ka

linnaosale ringi peale. Nad nägid ühte vöödilit, kahte laigulist ja ühte süsimusta kassi, kes pikutasid teeserval päikeselaigus, jalutasid põõsaste vahel või kõõlusid katuseserval.

Ükski neist polnud Mäo. Martti süda vajus saapasäärde. Mis siis, kui Mäo ei tulegi enam koju? Lõpuks olid nad päris väsinud, ja ega meel tulutust otsimisest ka kõige parem olnud.

Kui nad koduukse avasid, hüüdis ema kõõgist: „Juba tagasi? Aga vaadake, kes meile tuli!“ Kindlasti mõni tüütu naabritädi jälle, mõttes Martti pahuralt, lükkas tossud jalast ja riputas jope nagisse.

Ta astus elutuppa ja jäi ootamatusest seisma. Korraga mähkis suur ja soe rõõm nagu suhkruvatt ta endasse: elutoa vaibal pikutas Mäo, kes end hoolega lakkus! Ta oli küll väheke kõhnem ja nägi räsitud välja, aga tema silmad särasid. „Sa igavene nurjatu,“ pahandas Martti, kelle südamele langes korraga mitu kivi. „Tead, kuidas me muretsesime?“

Kuid tema käed ei tahtnud sõnadega nõus olla ja sasisid õnnelikult kassi pulstunud kasukat. „Tuleb siis minna ja kuulutused ära korjata,“ ütles onu Leo ja tema silmanurkades olid naerukurrud.

Nöpsik armastab paitamist

Mul on lontkõrvaline kodujänes. Tema nimi on Nöpsik. Temaga on lõbus mängida – talle meeldib ringi hüpata ja asju närida. Talle meeldib väga paitamine, kuid katsuda ei tohi tema taguotsa ega kõhualust. Nöpsik häält ei tee, aga ähvardusena võib ta uriseda.

Nöpsiku põhitoit on hein, mille järgi ta ka ise kõige rohkem lõhnab. Lisaks annan talle seemnesegu, porgandit,

õuna jms. Tal peab kogu aeg olema värske vesi, piima anda ei tohi.

Nöpsikul on umbes 0,5 m² suurune puur, mis oli talle paras päris väiksena. Nüüd on puuri ümber umbes 3 m² suurune aed. Puuris on tal heinarest ja aias jooginõu, puuri uks on kogu aeg lahti. Talle meeldib oma aias ringi joosta, kuid lisaks on tal vaja iga päev vähemalt neli tundi aiast väljas käia. Kui Nöpsik on aiast väljas, peab teda

valvama, sest muidu võib ta ära närida arvutijuhtmed, jalanõud või midagi muud. Nii soojal kui külmal ajal võib Nöpsikuga käia ka õues muru või lume peal jalutamas – asfaldil võivad olla klaasikillud.

Nöpsik on rohkem kui aastane, aga kodujänesel eluiga on kuni 12 aastat, mis on närilise kohta väga pikk aeg. Nii saan Nöpsikust rõõmu tunda veel palju aastaid!

KAUR HIOB (12 a) Tähtvere tänavalt

Külakiigeplats on ajalooliselt olnud noorte kooskäimise paik

Kiigekohtadest magistritöö kirjutanud supilinslase Piret Pungas-Kohvi sõnul on kindel, et külakiiged olid Eestis olemas juba XVIII sajandil.

Anu Vissel kirjutab, et kiigeplatsiks valiti ilusa muruga koht, vajadusel on pinnast tasandatud. Kiige kõrvale, rahvakeeles kiige alla rajati tantsuplats ja uuemal ajal jäeti ka ruumi jaanitule tegemiseks. 19. sajandil ja veel 20. sajandi algupoole, paiguti pärast Teist maailmasõdagi olid külakiiged eelkõige olulised noorte kokkusaamiskohad. Seal kohtuti omakandi noortega, veedeti koos aega. Kiigel käimise aega oodati ja mäletati vanaduseni. Kuhu mujale oligi noortel minna meelt lahutama kui külakiigele. Sinna minekuks pandi selga pidurõivad, juurde tavapäraseid ehteid. Kui uusi riideid polnud, rõivastuti ometi korralikult ja puhtalt, ehiti end lillede ja pärgadega. Tarvastust on mäletatud, et kiigele minnes tegid tüdrukud endale pärjad pähe, poisid panid rinda lilli või öitsvaid toomeoksi.

Anu Vissel, 2002. Eestlaste kiigekultuur enne ja nüüd. Mäetagused 21, lk. 7–84. (<http://www.folklore.ee/Tagused/nr21/kiik.pdf>). Loe ka Piret Pungas-Kohvi tööd <https://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/505/Pungas.pdf>

Uus külakiik sai püsti tosina inimese abiga 24.–25. aprillil 2021 ehk nädalavahetusel, mil oli algselt plaanitud pidada Supilinna päevi.

Kiigemeister
Tarmo Lillo, aitäh!

Aitäh kõigile, kes kes kiige ja kiigeplatsi peenarde rajamiseks kaasa aitasid:
Aivar Klaos, Aliis Liin, Helen Hiiemaa, Jako Arula, Kristjan Kool, Mart Hiob, Mati Pille, Peep Mardiste, Rasmus Mägi, Riina Kasterpalu, Tarmo Needo, Ülle Jäe.

Tänu teie annetustele on Supilinnas jälle külakiik. Aitäh!

Kokku 2241 EUR

Aili Saluveer
Aire Olesk
Aive Jõesaar
Aliis Liin
Arvi Haak
Brit Peensoo
Epp Rünkla
Ergo-Hart Västriik
Heiki Valk
Helen Rae

Heli Kiigemägi
Herman Jürgens
Inkari Lindve
Ivo Kedus
Joosep Konsen
Jürgen Kütner
Jüri-Ott Salm
Kaarel Piirimäe
Kadi Sarv
Kadri Rebane

Kai Kapp
Katrinn Vares
Kelli Lehto
Kristiina Praakli
Kristjan Kaldur
Kristjan Kool
Kristo Kõiv
Lea Teedema
Liina Maurer
Liis Kasari-Toussaint

Liisa Alop
Liudmila Pilv
Maris Liiv
Martin Jaigma
Merlin Kalle
Miina Oras
Mirko Ojakivi
Neeme Praks
Ove Tombak
Peep Mardiste

Pihel Kuusk
Piia Tammelo
Pille Pullonen
Pille-Riin Jõudna
Piret Hion
Piret Pungas-Kohv
Priit Viitkar
Rainar Laes
Rait Ress
Reesi Sild

Talvi Põldma
Teet Vaher
Terje Tollimägi-Raud
Tiit Sild
Uku Raudvere
Valdo Valper
Lauri Vare
Kristing Kapital OÜ
Kuubik Projekt OÜ
New Normal OÜ

Supilinna Seltsi ajaleht

Supilinna Tirin

Toimetuse kolleegium: Helen Hiiemaa, Mart Hiob, Aliis Liin, Peep Mardiste, Mari-Ann Remmel, Lea Teedema
Toimetaja: Tiia Kõnnussaar **Küljendus:** MTÜ Mariekuld **Trükikoda:** Paar OÜ **www.supilinn.ee**